

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

85. заседание

Петъкъ, 14 априль 1939 г.

(Открито въ 15 ч. 40 м.)

Председателствуващъ подпредседателътъ Георги Марковъ. Секретари: Стефанъ Стателовъ и Методи Янчулевъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		По дневния редъ:	
Отпуски	2119	Законопроектъ за измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за облекчение на длъжниците и за здравяване на кредита (Първо четене — продължение разискванията)	2120
Питания	2119		
Законопроекти	2120	Говорили:	
Отговоръ на питання:		М. Драндаревски	2120
1. Отъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве относно заплащане въ Александровската и други болници отъ страна на бедноболнитъ инжекциитъ	2120	Е. Екимовъ	2126
Говорили:		Д-ръ Н. Найденовъ	2129
Запитвачъ В. Боневъ	2120	Петко Стояновъ	2131
М-ръ Н. Недевъ	2120	Дневенъ редъ за следващото заседание	2139
2. Отъ сѣщия министъръ на питането относно оценяването на общини (Запитвачътъ И. Русевъ се отказалъ)	2120		

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) По-неже има нужното число народни представители, отварямъ заседанието.

(Отсъствуващъ народнитъ представители: х. Атанасъ Поповъ, Борисъ Мончевъ, Георги Чалбуровъ, д-ръ Георги Славчевъ, Георги Стояновъ, Димитъръ Сараджовъ, Димитъръ Марковъ, Димитъръ Нейковъ, Димитъръ Маджаровъ, Иванъ Халаджевъ, Илия Славковъ, Никола Пановъ, Панае Банковъ, Петко Стайновъ, Ради Пляковъ, Стойчо Топаловъ и Христо Василевъ)

Има да направя следнитъ съобщения.

Председателството е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

- на г-нъ Ангелъ Риболовъ — 1 день, за 22 мартъ т. г.;
- на г-нъ Василь Ив. Вълковъ — 1 день, за 23 февруарий т. г.;
- на г-нъ Гето Кръстевъ — 1 день, за 31 мартъ т. г.;
- на г-нъ Георги Миковъ Ниновъ — 1 день, за 9 мартъ т. г.;
- на г-нъ д-ръ Георги Славчевъ — 1 день, за 14 априль т. г.;
- на г-нъ Динко Тодоровъ — 1 день, за 21 мартъ т. г.;
- на г-нъ Драганъ Кисювъ — 1 день, за 2 февруарий т. г.;
- на г-нъ Еню Клянтевъ — 1 день, за 23 февруарий т. г.;
- на г-нъ Иванъ Д. Поповъ — 1 день, за 21 мартъ т. г.;
- на г-нъ Иванъ Халаджевъ — 1 день, за 21 мартъ т. г.;
- на г-нъ Илия Радевъ — 1 день, за 4 февруарий т. г.;
- на г-нъ Михаилъ Михайловъ — 1 день, за 18 априль т. г.;
- на г-нъ Найдено Райновъ — 1 день, за 8 мартъ т. г.;
- на г-нъ Панае Банковъ — 1 день, за 14 априль т. г.;
- на г-нъ Петъръ Д. Грънчаровъ — 1 день, за 14 априль т. г.;
- на г-нъ Спасъ Мариновъ — 1 день, за 9 февруарий т. г.;
- на г-нъ Стойчо Топаловъ — 1 день, за 23 мартъ т. г.;
- на г-нъ Христо Василевъ — 1 день, за 22 февруарий т. г.;
- на г-нъ Христо Гатевъ — 1 день, за 22 февруарий т. г.;
- на г-нъ Косю Аневъ — 2 дена, за 9 и 22 февруарий т. г.;

- на г-нъ Дойко Петковъ — 2 дена, за 15 и 26 мартъ т. г.;
- на г-нъ Атанасъ Каншевъ — 2 дена, за 23 февруарий и 9 мартъ т. г.;
- на г-нъ Велизаръ Багаровъ — 2 дена, за 28 и 29 мартъ т. г.;
- на г-нъ Георги Говедаровъ — 2 дена, за 2 февруарий и 24 мартъ т. г. и
- на г-нъ Димитъръ Нейковъ — 2 дена, за 14 и 18 априль т. г.

Съобщавамъ на г-да народнитъ представители, че съпостъпили две питання отъ пловдивския народенъ представител Ангелъ Станковъ до г-на председателя на Народното събрание и до г-на министра на финанситъ, въ връзка съ пътуването имъ въ чужбина.

Димитъръ Търкалановъ: Съобщете го по-пълно, г-нъ Марковъ.

Григоръ Василевъ: Защо го криете?

Председателствуващъ Георги Марковъ: Не мога да го прочета, защото не е позволено отъ правилника.

Ангелъ Станковъ: Касае се въпросътъ за делегацията, която отива въ Берлинъ. Ние искаме да знаемъ г-нъ председателя на Народното събрание отъ чие име отива, г-да министритъ Божиловъ и Кожухаровъ отъ чие име отиватъ. Ние искаме да знаемъ така сѣщо представителъ на армията, представителъ на въздухоплаването и представителъ на мореплаването отъ чие име отиватъ. Какъ така?

Боянъ Абаджиевъ: Разбрахме! Стига сте викали!

Ангелъ Станковъ: Дайте ми думата да развия питането си.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Нѣмате думата.

Димитъръ Търкалановъ: Това питане нѣма да види бѣлъ день, както не се отговаря и на другитъ питання.

Председателстващ Георги Марковъ: Моля ви се, г-нъ Търкалановъ, недейте нарушава правилника.

Димитър Търкалановъ: И азъ съмъ отправилъ едно питане по закона за печата и се интересувамъ кога ще ми се отговори.

Председателстващ Георги Марковъ: Моля, г-нъ Търкалановъ! Седнете си на мѣстото.

Постъпило е питане отъ софийския народенъ представител г-нъ Иванъ Пастуховъ до министъръ-председателя и министъръ на външните работи г-нъ д-ръ Георги Кюсе-ивановъ за отношението на България къмъ Балканското споразумение и къмъ очертанитъ групировки на великитъ държави и за правителствената делегация въ Германия.

Тѣзи питання ще се изпратятъ на съответнитъ г-да министри, за да отговорятъ.

Постъпилъ е отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда законопроектъ за измѣнение на наредбата-законъ за създаване на задължителна взаимно-спомогателна посмъртна каса на българскитъ търговци.

Постъпилъ е отъ Министерството на финанситъ законопроектъ за извършенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на строежитъ за 1939 бюджетна година въ размѣръ на 510.000.000 л.

Тѣзи законопроекти ще се раздадатъ на г-да народнитъ представители и ще се поставятъ на дневенъ редъ.

Преди дневния редъ г-нъ министърътъ на вътрешните работи е готовъ да отговори на питаннята на следнитъ г-да народни представители: на бѣлослатинския народенъ представител г-нъ Петко Стояновъ. — Нѣма го. На разградския народенъ представител г-нъ Иванъ Халаджовъ — Нѣма го. На харманлийския народенъ представител г-нъ Вѣлю Боневъ.

Моля, г-нъ Боневъ, прочетете питането си.

Димитър Гичевъ: Азъ имамъ питане по сѣщия въпросъ.

Председателстващ Георги Марковъ: Г-нъ Гичевъ! Ако г-нъ министърътъ е готовъ, ще Ви отговори.

Вѣлю Боневъ: (Отъ трибуната) Г-нъ министре! Въ Александровската и други болници се иска отъ беднитъ, които иматъ отъ общинитъ удостоверения за безплатно лѣкуване, да заплащатъ инжекциитъ. Имало е случаи, когато на бедни не се правятъ никакви инжекции, затуй защото не могатъ да ги платятъ. Ето защо моля да ми се отговори: ще продължава ли туй положение и може ли да се счита, че единъ беденъ, който има удостоверение отъ общината за безплатно лѣкуване, може да плаща за инжекции?

Председателстващ Георги Марковъ: Има думата г-нъ министърътъ на вътрешните работи.

Министъръ Никола Недевъ: Г-да народни представители! Относно питането на харманлийския народенъ представител г-нъ Вѣлю Боневъ, дали ми е известно, че въ Александровската и други болници беднитъ си заплащатъ инжекциитъ, моля, преди всичко, питането, отнасящо се до Александровската болница, да се отправи на г-на министра на просвѣтата, защото Александровската болница е подъ негово ведомство.

Докожото питането се отнася до ведомството на Главната дирекция на народното здраве, за другитъ болници, не ми е известно, нито сѣ достигнали нѣкакви оплаквания до отдѣлението за лѣчебнитъ заведения, че сѣ били заставани бедноболни да заплащатъ инжекции.

За сведение мога да ви съобща, че практиката за снабдяване съ лѣкарства е следната. Болничнитъ аптеки биватъ снабдявани съ медикаменти по определенъ списъкъ, който се ревизира периодически и е възприетъ по мнение и на Висшия медицински съветъ. Естествено, не всички лѣкарства влизатъ въ тоя списъкъ, а като рѣдко изключение може да е необходимо да се набави и невлизашо въ списъка лѣкарство. За такива случаи болничитъ разполагатъ съ известенъ свободенъ кредитъ и го използватъ.

Допускамъ да има случаи, когато известно лѣкарство е привършено въ болничната аптека или въобще не се предвижда въ списъка и трѣбва да бѣде купено отъвънъ за нуждитъ на нѣкой лѣкуванъ боленъ. Въ такива случаи, ако свободниятъ кредитъ на болницата е изчерпанъ и болниятъ е беденъ, лѣкарството се набавя отъ сръдствата, събирани като доброволни пожертвования — така нареченитъ „кутийни суми“ — и само ако болницата

не разполага съ такива суми, може да предложи на болния да си ги набави съ свои сръдства. Такива случаи обаче сѣ съвършено рѣдки и азъ ги допускамъ по-скоро по начало, защото факти не ми сѣ известни.

Вѣлю Боневъ: Не съмъ доволенъ отъ отговора Ви, г-нъ министре.

Председателстващ Георги Марковъ: Г-нъ министърътъ на вътрешните работи е готовъ да отговори на питането на пѣвненския народенъ представител г-нъ Йорданъ Русевъ относно отцепването на общини.

Йорданъ Русевъ: Тѣ се отцепиха. Отказвамъ се отъ питането си.

Димитър Гичевъ: Азъ имамъ едно питане до г-нъ министра на вътрешните работи отъ 14-и миналия месецъ. Моля да се напомни на г-нъ министра да не го забравя.

Председателстващ Георги Марковъ: Даже и да е готовъ г-нъ министърътъ да Ви отговори, ще остане за другъ път, защото знаете, че по правилника само 20 минути се опредѣлятъ за отговоръ на питання и затуй въ днешното заседание опредѣлихме да се отговори само на четири питання. Въ следното заседание ще Ви се отговори.

Минаваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ОБЛЕКЧЕНИЕ НА ДЪЛЖНИЦИТЪ И ЗАЗДРАВЯВАНЕ НА КРЕДИТА — ПРОДЪЛЖЕНИЕ РАЗСКЪВАНИЯТА

Има думата народниятъ представител г-нъ Минчо Драндаревски.

Минчо Драндаревски: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въпросътъ за старитъ задължения веднажъ завинаги трѣбва да бѣде снетъ отъ сцената, за да може да се излѣкува една рана върху снагата на народа, която въ продължение на 8-9 години вече зѣе и на която цѣръ още не е намѣренъ. Мене ми се струва, че когато се говори по въпроса за облекчение на длъжницитъ и за здравяване на кредита, народното представителство ще трѣбва да има предвидъ важноста и значението на тоя въпросъ по отношение правилното развитие на нашето стопанство и да му се даде едно радикално разрешение. Не е безинтересно да се знае, че подобенъ законъ, какъвто ние днесъ разглеждаме, има и въ сѣседни държави — Югославия, Гърция и Румѣния — и че принципътъ, по който тия държави-сѣседки сѣ разрешили въпроса за задълженията, е почти еднакъвъ съ тоя, който нашиятъ законодатель е искалъ да прокара, само че у тѣхъ малко по-радикално и по-бързо сѣ действували още на времето си и заради това сега у тѣхъ въпросъ за облекчение на длъжницитъ почти не съществува. Ние, обаче, закъснѣхме съ редица години и сто защо следъ толкова години у насъ той се явява отново на сцената.

Законопроектътъ за облекчение на длъжницитъ, ще трѣбва да бѣде разгледанъ отъ нѣколко страни.

Трѣбва да бѣдатъ изложени съ нѣколко думи причинитъ, които предизвикаха създаването на тоя законопроектъ. Първата причина, която роди въпроса за задълженията, това е кризата въ земеделското стопанство. Знаете добре, че пшеницата презъ 1928 г. се продаваше по 8 л. килограмътъ, а на следната 1929 г. стана 3.20 л. и спаднаше всѣка следваща година до 1931 г.

Другата причина е падането на надницитъ, които отъ 150-160 л. презъ 1928 г. веднага съ спадането ценитъ на зърненитъ храни, паднаха на 50-60 л. презъ 1931 г. По този начинъ се почувствува криза и въ работническото съсловие. Паднаха сѣщевременно и ценитъ на производенията на занаятчинитъ. И понеже тѣзи три съсловия се намираха въ нужда, поставиха въ невъзможност по-нататъкъ съществуването и на други дребни категории, каквито сѣ дребнитъ търговци, свободнитъ професии и пр.

Трета причина за проявяването на кризата въ тая остра форма, каквато я сръщаме, е и ролята на Българската народна банка. Въ 1929 г. Българската народна банка, за да запази своето покритие отъ 33.30%, съгласно чл. 9 отъ закона за Народната банка, изтегли отъ банкнотното обращение една сума отъ 547.820.000 л. и друга една сума отъ 450.000.000 л. По този начинъ се създаде едно затруднение въ монетното обращение на пазара. Това е третата причина за създаването на една острота въ кризата.

Четвърта причина за създаване острота въ кризата е въ самата държава, която, макаръ да виждаше, че нейнитъ данъкоплатци при наличността на падналитъ цени на производството на земеделскитъ, при падналитъ над-

ници на работниците и обезценяването въобще труда на дребния търговец и занаятчия, не могат да посрещнат плащанията си, продължаваше да събира данъците върху оценката на имотите от 1925 и 1927 г. По този начин за един период от време от 1927 до 1936 г. българската държава взема 18.325.000.000 л. свръхданци от данъкоплатците.

Към всички тези причини, които способстваха да се почувствува остротата на кризата, прибавете и нехайството на държавата, която се правеше глуха и не обръщаше никакво внимание на протестите, които длъжниците предприемаха по отношение на своите кредитори, и вие ще имате пълна картина: произведението на населението да се продават на безценница, а имотите му да се откупват от кредиторите на безценница. Благодарение на туй именно обстоятелство, държавата се принуди да създаде редица закони, с които искаше да гарантира по-нататъшното съществуване на данъкоплатците. Фактът, че за няколко години вече имаме повече от 6-7 измънения и допълнения на закона за облекчение на длъжниците и за здравяване на кредита, показва, че има една поведителна нужда от един закон, който радикално да ликвидира въпроса за задълженията, а не да се върви по пътя на измъненията.

Г-да народни представители! Прегледайте закона за облекчение на длъжниците в Румъния и ще видите, че в него е спазен един принцип — принципът на прогресивността и на степенуваността. Там, напр., не се дава възможност на ония, които имат много имоти, макар и да имат големи задължения, да получат облекчения еднакви с тия, които са по-бедни от тях, а на ония, които са най-бедни, се правят много големи отстъпки. Така че в Румъния е ликвидиран въпросът за задълженията само с един закон.

По същия терк с вървяха и югославците, почти по същия терк с вървяха и герците. Ние, обаче, сме се мъчили с нашите закони да създадем едно равенство в облекчаване на длъжниците, без да държим сметка, кой длъжник какъв инвентар, какъв имот притежава и какви задължения има. Макар че с закона от 1934 г. се тури начало на една по-голяма правда, защото вече се почва едно степенувано намаление, все пак желаният резултат не е постигнат.

Нкой господа говорят, че ако се даде едно радикално облекчение, каквото се иска от болшинството от длъжниците, и се даде възможност на бедните да излизат от този чакмак-сокак, в който са сега, то държавата ще да почувствува една непоправима загуба, тъй като ще да се посегне на спестяванията на вложителите в различните кредитни учреждения.

Таблицата, публикувана от Пощенската спестовна каса за влоговете в касата за периода от 1914 до 1937 г., ни говори, че наистина вложителите, за които плачат всички, не са от тая категория именно, за която може да се съжалява и на която ще трябва да се подпомогне. Така в 1929 г. е имало вложители до 1.000 л. 109.767 души с една сума от 51.616.773 л., вложители от 1.001 до 5.000 л. е имало 55.671 души с една сума от 144.730.812 л., вложители от 5.001 до 10.000 л. 13.519 души с една сума от 100.117.820 л. и вложители от 10.000 л. нагоре е имало 6.639 души с една сума от 129.407.344 л.; в 1932 г. вложители от 10.000 л. нагоре е имало 16.782 души с 348.078.630 л. Или, с други думи казано, 65% от вложителите през 1929 г. в Пощенската спестовна каса са били дребни вложители. Това показва, че наистина по брой дребните вложители са много, но общата сума на влоговете им е извънредно малка в сравнение с онай на влоговете на по-големите вложители.

Една таблица на Земеделската банка за 1934 г. показва, че 65% от вложителите са били с влогове до 15.000 л. на обща сума 395.000.000. Останалите брой вложители са внесли една сума близо 1 милиард лева. Това показва, че вложителите в Земеделската банка и вложителите в Пощенската спестовна каса не са именно ония, за които се плаче, не са дребните спестители, защото дребните спестители на брой са много, но са внесли една малка сума, която сума би могла да се вземед, стига спестителите, които са вложили тази сума, да са от тази категория, че да заслужават връщане на влого, защото без него не може да процъфтяват. Ето защо законодателят би могъл да намери начин да уреди въпроса за дребните вложители, без да накърни много интересите им, защото техните спестявания възлизат на не повече от 300—350 милиона лева.

Друга една таблица пак за Земеделската банка ни показва какви са по професия вложителите в Земеделската банка. През 1929 г. вложителите са се разпред-

ляли така: домакини 9.324, земеделци — 5.129, държавни служители — 5.387, индустриалци и занаятчи — 3.967 деца 3.160, учаци — 1.800, работници — 2.130, домашни прислужници — 102, търговци — 1.020. Общата сума на влоговете на тия 1.020 търговци е два пъти по-голяма от общата сума на останалите: домакини, земеделци, държавни служители, занаятчи, деца, учаци, работници и пр. Съ тази таблица искам да докажа, че е без основание страхът на мнозина, които казват, че ако бъде разрешен радикално въпросът за облекчение длъжниците, ще бъдат засегнати изключително спестяванията на дребните вложители.

Константин Крачанов: Г-н Драндаревски! Един въпрос ще Ви задам. Правите ли разлика между спестявания в пари в нашите кредитни учреждения и спестявания в къщи и други имоти? Има разлика.

Председателстващ Георги Марков: Моля, не е позволено да се задават въпроси.

Константин Крачанов: Питам, правите ли разлика?

Председателстващ Георги Марков: (Силно звъни) Седнете си, г-н Крачанов. Не е позволено да се запита ораторът.

Минчо Драндаревски: Безспорно, че се прави разлика между спестяванията в пари и спестяванията в къщи и в имоти.

Стефан Цанов: И особено в борчове.

Минчо Драндаревски: Обаче аз дължа да подчертая, че тия, които са спестявали в къщи и имоти, те и днес са богати и по отношение на тях аз в последствие ще кажа какво трябва да направи държавата, за да може те стигателно да се получи едно реално облекчение за ония, които имат да дължат.

Г-да народни представители! Трябва да цитирам и разбирате на задълженията, които до този момент са сумирани в Погасителната каса, за да може в последствие да направя един извод: какво именно трябва да се направи с закона за облекчение на длъжниците, за да може веднаж за винаги да се пресече пътят на лихвари и на търговци, от една страна, и от друга страна, на заинтересувани длъжници, които са правили фалити, но имат на името на свои близки много имоти, а искат държавата да поеме задълженията им, за да се платят после по ковен път от бедняците. Ще си послужи с статистиката, която Погасителната каса има в този момент. Задълженията към Земеделската банка са 1.895.000.000 л.; към Народната банка 26.000.000 л. кръгло; към популяционите банки — 455.000.000 л.; към кооперациите — 800.000.000 л.; към частните банки — 390.000.000 л.; към частни лица — 1.612.000.000 л. От тази статистика се вижда, че наистина капиталите на частните банки малко се засягат, че те се използват, затуй защото частните банки раздават кредити, те си служат повече с ипотеки или пък дават заеми на сигурни длъжници, които при едно най-малко налгане са си изплащали задълженията.

Необходимо е да се види и друга една таблица — сведенията за подадените молби в Погасителната каса.

Г-да народни представители! От подадените молби, останали без движение по буква а на чл. 14, на земеделски стопани са за 112.912.355 л., на занаятчи — 507.734.400 л., на търговци — 514.663.206 л., или всичко 1.113.309.563 л.

Прекратени облекчителни дела поради неявили се в съдебно заседание длъжници, оттеглени молби поради невнесени такси или изплатени задължения, или пък прекратени по други причини са: на земеделски стопани 15.449, за 290 милиона лева, на занаятчи 1.798 за 70 милиона лева и на 1.320 търговци за 139 милиона лева. Или всичко прекратени облекчителни дела за 499.000.000 л. Това са делата на ония, които не са се възползвали от закона за облекчение на длъжниците, който съществува вече досега.

Задълженията към Земеделската банка са 1.934.000.000 л., към кооперативните сдружения 1.441.600.000 л., към частни лица 1.553.000.000 л., или всичко 4.933.000.000 л.

Като имам предвид официалните данни, с които разполагаме, питам ви: кой е пътят, по който трябва да тръгнем сега, за да разрешим основно въпроса за облекчение на длъжниците?

Г-да народни представители! Вие получихте в продължение на няколко месеца 100-120 изложения от разни заинтересувани длъжници. И за отбелязване е, че повечето от тези длъжници са все големи богаташи. Имаше из-

ложение напр. отъ собственика на чифлика Минкова-мала, нѣкакъвъ земевадѣлецъ, който ималъ 14-15 милиона лева задължения, а имоти на стойност 18-20 милиона лева. И той търси облекчение по закона за длъжниците. Другъ търговецъ отъ Габрово, който правилъ нѣкога доставка на армията за 200 милиона лева, ималъ 60 милиона лева задължения при единъ активъ отъ около 90 милиона лева, и той търси облекчение по закона за длъжниците.

Стефанъ Цановъ: Войската го е изляла.

Минчо Драндаревски: Тогава разумно ли ще бъде ние да се отнесемъ еднакво къмъ всички длъжници? Защото забележете, че законътъ има заглавие „Законъ за облекчение длъжниците и за заздравяване на кредита.“ За да се заздравя кредитътъ, преди всичко, ще трѣбва да се даде възможностъ на ония, които сѫ състоятелни, да платятъ до сантимъ това, което иматъ да дължатъ. Единъ богатиятъ, който има 10 милиона лева задължения и 15 милиона лева активъ, следъ като плати до сантимъ, ще може да му останатъ още 5 милиона лева активъ, а единъ беднякъ, който има само 20 декара земя и има 40.000 л. задължения, и да му се опростятъ тия задължения, той е пакъ беднякъ, пакъ ще трѣбва да му дадете на нова смѣтка срѣдства или да го кредитирате, за да може да живѣе, защото не може да се издържа съ тия 20 декара. Ето защо явява се въпросътъ за едно степенувано облекчение на длъжниците. Въ какво се състои степенуваното облекчение? Ще ми позволите да се мотивирамъ и да апелирамъ да се солидаризирате съ това, което излагамъ, за да може веднажъ завинаги да пресѣчете пътя на мѣлвата и на негодуванието противъ васъ, управляващитъ държавата, че сте се грижили само за богатитъ, а сте изоставили дребнитъ и беднитъ съществуваия.

Таско Стоилковъ: Въ свещеното писание се казва, че богатитъ, чорбаджитъ ще отидатъ въ ада, а беднитъ въ царството небесно.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Минчо Драндаревски: Степенуваното облекчение се състои въ това, да се даде 100% намаляние, заличаване на задълженията на голѣмото болшинство отъ длъжниците, които носятъ тежеститъ на държавата. Това сѫ длъжниците, които иматъ до 30 декара земя. Отъ статистиката, която имамъ, се вижда, че тия длъжници представляватъ 68% отъ всички длъжници въ страната. Обаче това голѣмо количество длъжници има да дава нѣкакви си 1.100.000.000 л. Ако държавата ги поеме изцѣло, ще бъде ошетенa най-много съ 500.000.000 л., а ще се спасятъ близо 4 милиона души български граждани: земеделци, занаятчи и дребни търговци. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Останалитъ 32% отъ длъжниците се раздѣлятъ на три категории. Една категория, която е 80% отъ длъжниците, има 1.960.000.000 л. задължения. Това е тази категория длъжници, половината отъ която при степенуваното облекчение — ако се възприеме тази система въ закона — ще отпадатъ като състоятелни и ще си платятъ задълженията. Другата половина законътъ ще ги засегне пропорционално и ще се спечелятъ близо единъ милиардъ лева. Това, което ще се загуби при облекчение на 68% отъ длъжниците, ще се спечели отъ тази категория 8%, която има грамадни задължения, но има и грамадни богатства и може да плаща. Степенуваното облекчение ще даде възможностъ на една голѣма частъ дребни и бедни търговци и занаятчи да се даде пълно опрощаване. Тогава занаятитъ наново ще почнатъ да цѣвятъ и въ България наистина ще настѣпи една относителна правда, защото голѣма частъ отъ тѣзи длъжници ще отидатъ въ рубриката на ония, които иматъ задължения 30-40 хиляди лева, т. е. ще се изравнятъ съ земеделцитъ до 30 декара.

Г-да народни представители! Степенуваното облекчение ще трѣбва да бъде възприето. Азъ не виждамъ това добро начало въ този законопроектъ. Той нѣкъде се мъчи да възприеме степенуването, обаче не напълно. Облекчението ще трѣбва да бъде степенувано, за да може да се даде реаленъ изразъ на уважение и почитание къмъ грамадната маса български граждани, къмъ ланъкоплатитъ на държавата, къмъ урешнитъ пейни войници. Тѣ сѫ беднитъ и сѣдноимотни жители на България. Степенуваното облекчение ще даде възможностъ да се спестятъ и много грѣшни левове на българската държава, като се отнеме възможността да получатъ облекчение ония, които сѫ минали въ рубриката на длъжниците и сѫ влѣзли незаслужено въ Погасителната каса, защото сѫ имали голѣма

възможностъ да плащатъ. По този начинъ ще се икономиса една голѣма сума, която ще покрие загубата, която държавата ще понесе съ поемане дълга на крайно беднитъ длъжници.

Г-да народни представители! Степенуваното облекчение на длъжниците трѣбва да почне отъ 100% и да отива къмъ 90%, 80%, 60% и т. н. до 1%, докато се дойде най-после само до разсрочки. Това разбирамъ подъ думата степенувано облекчение — облекчение споредъ имотното състояние, споредъ приходитъ и споредъ семейното положение на длъжниците.

Но степенуване ще трѣбва да има и на кредиторитъ. Вие знаете много добре, че има кредиторитъ, които сѫ имали по 5—10.000 л. спестени отъ залька си и сѫ ги дали на своя братъ или съседъ да си купи волове. Тѣзи кредиторитъ не трѣбва да бъдатъ третираны еднакво съ лихваря, съ зеленичаря и съ изполичаря, съ оня, който краде отъ народния залькъ. За тѣзи кредиторитъ, които сѫ дали паритъ на своя братъ, не може да се каже, че сѫ ги дали, за да печелятъ, за да използватъ. Тѣ сѫ ги дали, за да услужатъ. Степенуваното облекчение ще трѣбва да обхваща степенувано и кредиторитъ. Така, по моето схващане, онии кредиторитъ, който е беденъ, който има доходъ най-много да кажемъ до екзистенцъ-минимума, да предположимъ до 1.000—1.500 л. месечно, имотъ за 30 или 40 хиляди лева и има раздаденъ кредитъ най-много до 10.000 л., да му се изплати въ пари, а не въ облигации, отъ държавата даденото отъ него на длъжника, а нагоре отъ този екзистенцъ-минимумъ постепенно кредитътъ на кредитора, даденъ на длъжника, да бъде намаляванъ, докато най-после се дойде до кредиторъ, на който кредитътъ, даденъ на длъжника, ще трѣбва да бъде сведенъ до нула и освободени отъ плащането му и длъжникътъ, и държавата. Ето това азъ разбирамъ подъ думата степенувано облекчение, облекчение, което ще обхваща отдолу нагоре длъжниците и което ще обхваща кредиторитъ отгоре надолу, отъ 0 до 100 и отъ 100 до 0. Г-да народни представители! При степенуваното облекчение ще бъде приложено и другъ принципъ, който наистина е много важенъ за правилното разрешение на въпроса за облекчението на длъжниците — връщане довършено и изглаждане конфликтитъ между длъжници и кредиторитъ не по занаятъ. Вие знаете кои сѫ кредиторитъ въ селата: братъ на брата, братъ на сестрата, близки на близки. Въ закона за облекчение на длъжниците облекчение за тѣхъ не е предвидено. Точно тѣ, крепителитъ на народния кредитъ, сѫ изключени отъ закона и затова ние ще ги видимъ вече не братя, а врагове. По този начинъ истинскитъ дребни кредиторитъ оставатъ извънъ закона, а богатитъ, чорбаджитъ, банкеритъ и лихваритъ сѫ обгърнати отъ закона, на тѣхъ държавата дава облигации, държавата имъ събира чрезъ законъ вземанията. По този начинъ се дава възможностъ на потосмукачитъ на този народъ да съществуватъ и за въ бъдеще.

Г-да народни представители! Облекчение ще трѣбва да получатъ направенитъ до 1 августъ 1934 г. дългове, когато последниятъ законъ за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита влѣзе въ сила. Тази дата трѣбва да се вземе. Въ всички страни е взета тя: въ Ромъния — 1934 г., въ Сърбия — 1935 г., въ Гърция — августъ 1934 г. Лихвата ще трѣбва да бъде не повече отъ 5%, защото едно сръбско земеделско стопанство отъ 50 декара отъ 1927 г. насамъ е давало рента въ проценти: въ 1927 г. — 12%, въ 1928 г. — 10%, въ 1929 г. — 4%, въ 1930 г. — 3%, въ 1931 г. — 4-4½% и пр. Следователно лихвата, която ще трѣбва да бъде изчислена върху намаляния дългъ, не бива да бъде въ никой случай по-голѣма отъ 5%.

Кооперациитъ, които сѫ единственото свѣтло, единствениятъ жизнерадостенъ кредитенъ институтъ за селскитъ и бедни маси, единствениятъ институтъ, който може да имъ даде възможностъ да бъдатъ стопански творци на блага, ще трѣбва да бъдатъ защитени. Кооперациитъ и кооперативнитъ съюзи ще трѣбва да се ползватъ отъ облекчения по закона, като плащатъ на своитъ кредитори лихва такава, каквато е лихвата на облигациитъ — 3%, а разликата до 5% т. е. 2%, вземана имъ досега, бъде зачетена при изплащане задълженията имъ.

Всички си спомняте, че въ 1928 и 1929 г. държавата, въ лицето на тогавашния министъръ на земеделието г-нъ Димитъръ Христовъ и на администратора на Земеделската банка г-нъ Шиваровъ, тикаше българския земеделско-стопанинъ къмъ заборчяване. Тогава маса земеделски инвентаръ се достави въ страната — изчислява се за около 8 милиарда лева —, който беше даденъ на много високи цени на земеделцитъ и на кооперациитъ. Така, една вършачка се продаваше по 700-800 хиляди лева. Но тогава цената на житото беше 8-9 л. килограма. Днесъ, когато

паднаха цените на земеделските продукти, тия стопани и кооперации, които бяха принудени от държавата, чрез дължата и заблудата на нейните кредитни институти, да закупват вършачки, с въ невъзможност да изплатят своя дълг към кредиторите си, към продавачите на вършачки. Ще ви дам един примър. Въ с. Дълбоки група селяни купуват една вършачка за 700.000 л. Дават първоначално 250.000 л., а за останалите пари бива вавантирана вършачката при Земеделската банка. Понеме по стария закон за облекчение на дължниците банката беше привилегирована, тя не даде съгласието си да се даде процентно облекчение на тия дължници, като се разпадне задължението помежду им, и затова сега с лихвата то стига близо един милион лева. Задължението на всеки един от тях, прибавено към частните им дългове, надхвърля сумата 400.000 л. и по тая причина те не могат да се ползват от постановлението на чл. 14 буква а от закона за облекчение на дължниците.

Г-да народни представители! Аз съмтам, че няма по-голяма неправда от тая, държавата, чрез един свой министър и един администратор на Земеделската банка, да накара хората да заборалят с купуването на вършачка и след като смявантирали пред Земеделската банка, тя да не даде съгласието си да се разпадне задължението на тези хора, за да не надминава дълга на всеки поотделно 300.000 л., та да получат процентно облекчение по закона. Забележете и това, че от удостоверението, издадено от Ломската митница, се вижда, че вършачката е струвала 240.000 л. Значи, още в момента на купуването, когато с бройки първоначално 250.000 л., тези хора с платили вършачката на продавача с законната печалба. Следователно, останалата част от сумата с прокомърни лихви и печалби, които по закон трябва да се отнемат от спекулантите търговци, от Хофхер-Шранц-Клайтон-Шутлеверт и техните комисионери. Не може по този начин да се дере по три пети кожа от една мечка.

Стефан Цанов: От мечка не може да се дере, ами от овца.

Димитър Търкаланов: Да е мечка, лесно, ами не е мечка.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Смятам, че ще трябва в този закон да има едно постановление, което да позволява на всички дължници, притежатели на вършачки, да се ползват от закона за облекчение на дължниците, като самата вършачка бъде активирана. Да се образува специално, отделно дѣло за облекчение на такива дължници, за да може наистина да бъдат облекчени ония, които с били заблудени от държавната власт да купят на висока и превисока цена земеделски оръдия и машини и то може би в момента, когато с били съвършено изчистени.

Стефан Цанов: Г-н председателю! Да се отбележи, че от болшинството присъствуват само девет души. Значи, болшинството не се интересува от закона за облекчение на дължниците, а също и г-да министрите.

Председателстващ Георги Марков: (Звъни) Това не е вѣрно. И г-да министрите с налице, и г-да народните представители с налице.

Министър Никола Йотов: И болшинството, и меншеството еднакво присъствува.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Аз не виждам в този закон нито една клауза, която да засѣга Пловдивска, Чирпанска, Борисовградска и Старагорска области, където в 1928 г. едно страшно земетресение разруши из основни всички къщи и унищожи инвентара и покъщината на жителите от тези области, където се дадох и много човѣшки жертви.

Вие знаете, че тогава от разни благотворителни дружества, учреждения и частни лица в България и въ странство бѣха събрани над 800 милиона лева за подпомагане населението от земетръсните области, обаче държавата изразходва от тия пари само около 150 милиона лева за пострадалите, когато загубите им възлизаха над един милиард лева. Останалите пари държавата ги употреби за направа на линии, шосета, държавни здания и пр.

Хората, пострадали от земетресението, днес за днес имат задължения към Земеделската банка и други кредитни учреждения около 130-140 милиона лева. Разумно

е, човѣшко е, въ този закон за облекчение на дължниците да бѣде вмѣзната и тая категория дължници, като се предвиди специален член, че задълженията за възстановяване загубите от земетресението се опрощават. По този начин, 400-500 хиляди българи, пострадали от земетресението, ще могат да стѣпят здраво на краката си.

Г-да народни представители! Въ закона за облекчение на дължниците ще трябва да бѣдат включени и тези дължници, които не с могли да плащат редовно и с пропусти да внесат повече от 2 вноски. Въ стария закон се предвиждаше, че този дължник, който не плати две последователни вноски, губи правото на облекчение. Настоявам въ закона да легне една специална клауза въ смисъл, че този, който не изплати вноската си, плаща, освен законната лихва, още 1%, но въ никой случай да не му се отнема правото на облекчение.

Не виждам никѣде въ законопроекта да се засѣгат задълженията за данѣци към държавата.

Министър Никола Йотов: Въ тоя закон те не влизат, изрично с изключени. Нали дадохме фискална амнистия?

Минчо Драндаревски: Ще кажа и за нея. Аз ви казах още въ началото на моята реч, че държавата е събрала от 1927 г. до 1936 г. около 18 милиарда лева данѣци въ повече, отколкото е трѣвало да събере, рѣководейки се от стойността, която имотите с имали преди 1927 г. Тая надвѣта сума тя я дължи по право и по закон на ония, от които я е взела. Следователно, ще трябва да се даде възможност изплащането на данѣците да става с облигации.

Подметна ми се от г-н министра на правосѣдието, че е дадена фискална амнистия. Да, прокараха закон за фискална амнистия, но ще видите при приложението на закона койко неправда ще срещнете. Докато на голѣмите богаташи се опрощават по 20-30 милиона лева глоби, на бедните лозари, които имат по 2 декара лозе, които не с могли да платят акциза си въ продължение на 10 години по 800-900 л. годишно и с се набрали 9-10 хиляди лева акциз, се опрощават само 2.000 л., а останалите ще трябва да платят. Така че и с закона за фискалната амнистия с ударени дребните съществуваания за сѣтка на ония, които винаги с се ползвали и ще се ползват и от закона за облекчение на дължниците, и от закона за фискалната амнистия, и от всички закони, които се прокарват тук.

Г-да народни представители! Куриозното въ законопроекта е § 2, с който се измѣня чл. 3 от закона така, че на земеделски стопани, които нѣмат актив, а имат задължения до 75.000 л., на занаятци, които нѣмат актив, а имат задължения до 40.000 л., и на търговци, които имат задължения до 20.000 л., не се дава никакво облекчение. Те се препращат към § 59 от законопроекта, с който се създава една нова глава: „Очистване на задълженията.“

Нека видим какво представлява тази глава „Очистване на задълженията.“ Вѣрно е, че с чл. 3 от закона много мъртви задължения станаха събираеми. С този член държавата даде възможност на много търговци и лихвари, които не можеха да съберат своите вземания, да ги съберат. Но за това не с виновни самите дължници. Виновна е държавата и законодателът, че още тогава не даде степенуваното намаление, при което задълженията на тези дължници щѣха да отпадат, щѣха да бѣдат заличени и на богатите кредитори нѣмаше да се даде възможност да получат облигации.

Сега какво става? Ще очистите задълженията им, като продадете имотите им, като въ разстояние на 10 години, както се казва въ § 59, не може да се пипат, а въ 11-та година кредиторите, ако намѣрят у тях имоти, ще ги вземат. Това значи да поставите под депреса дължника, защото въ продължение на 10 години той, вмѣсто да създаде нѣщо за своето поколѣние и за стопанството си, ще живѣе с мисълта, че имотът, който работи, не е негов и че не ще може да остави нищо на наследниците си. Това е една отрицателна мѣрка, която може да бѣде вмѣстена само въ един закон, какъвто е този, който разглеждаме сега. Аз настоявам § 2 от законопроекта да се премахне, а да остане чл. 3 от сегашния закон.

Г-да народни представители! Според достоверните изчисления, които имам от Погасителната каса, напечатани и раздадени на мнозинството, дължниците, които нѣмат актив, или чийто актив е по-малък от поло-

вината на пасива и имат задължения до 75.000 л., за да отговарят на условията в чл. 3, дължат около 20 милиона лева. Значи, само с 50%, т. е. с 10 милиона лева, държавата ще бъде ошетена, ако приеме този дълг напълно, така както е в чл. 3 от закона.

Министър Никола Йотов: Не сж толкова — 20 милиона лева. Няма статистика в Погасителната каса за това.

Минчо Драндаревски: Аз я взех, мене ми я дадоха.

Министър Никола Йотов: Какъ може да бъдат 20 милиона лева! Не може да бъде. Над 400 милиона лева сж.

Минчо Драндаревски: Тъзи 10 милиона лева, с които вие ще спасите над 20 хиляди бедни хора, ще бъдат дадени само за една година за издаването на в. „Днес“. Заявявам Ви, че съществуването на в. „Днес“ бледнее пред съществуването на 20 хиляди бедни семейства. Ето защо държавата ще трябва да отстъпи пред искането на тези хора. (Ръкопляскания от ляво)

Г-да народни представители! Аз настоявам, облигациите, с които ще става плащането, както е предвидено в закона, да бъдат нормирани с законът, за да няма спекула, за да няма експлоатация от страна на ликвидаторите и банкерите, които сж държатели на грамадно количество облигации, защото никой няма интерес да изнесе на пазара облигация, която му дава 6% лихва за 100 л., ако той не бъде заставен да я продаде на една по-ниска цена. В такъв случай ще можете наистина да облекчите дълговете на длъжниците чувствително и да допринесете нещо за заздравяването на кредита.

Председателстващ Георги Марков: 10 минути имате още.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Най-после, ще трябва да обърнем вниманието ви и върху процедурата на закона за облекчение на длъжниците.

До сега имаше три вида комисии: една особена, друга — околийска и трета — областна. После Погасителната каса сж ревизионни комисии. Сж законопроекта се закриват особените комисии. Аз се обявявам против закриването на особените комисии, защото сж прехвърляне дълга по закона за облекчение на длъжниците върху околийските сдилища, последните ще бъдат много претрупани и край многото свои дъла, те трябва да решават и дълата по облекчение на длъжниците, а това значи да се удължи срокът за ликвидиране на тия дъла.

Тъзи комисии не сж много скъпи в сравнение с ползата, която ще принесат.

Аз, обаче, намирам един дефект в функциите на Погасителната каса и смятам, че тоя върховен институт ще трябва да бъде реформиран.

Димитър Търкаланов: Не трябва никаква реформа, но да отиде към Дирекцията на държавните дългове и ще се свърши работата. Това трябва да стане.

Председателстващ Георги Марков: (Звъни)

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Вие, които сте имали възможност да идвате в Касата, сигурно вие е направило впечатление, че заявление, което го подавате днес, ако го потърсите след два дни, не ще го намерите — потънало е като в Великия тих океан. То е затова, защото там има един многоброен персонал сж една огромна и безсистемна работа, която сж своята бавност вреди на длъжниковите интереси.

Примери. Един длъжник иска да продаде 5 декари имот, за да си плати принадлежно своите задължения. Подава молба. Тази молба идва в Погасителната каса и стои там сж месеци. В това време пазарлукът се е развалил. И длъжникът губи, и държавата губи, защото не може да си прибира парите навреме. Ако службата на Погасителната каса беше разхвърлена така, че при всеки клон на Земедълската банка в околиците да има отдел, който да се занимава сж ипотеки, сж продажбите и сж всичко онова, което произтича от закона за облекчение на длъжниците, тогава щяхме да имаме експедитивност, която ще бъде от полза и за длъжника, и за държавата.

Стефан Цанов: Ония, които трябва да чуят и научат нещо, ги няма, не се интересуват. Те се занимават сж английската политика.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Ако пък един бедняк е продал да речем 5 декари земя за 10.000 л., и иска да си свърши работата, бързо, той трябва сам да дойде и похарчи 1.000 л. най-малко, или да наговори адвоката, който ще му вземе 1.000 л., за да му свърши работата. (Смъх) Това показва, че тоя институт кства скъпо на длъжника и че покрай другите задължения, му носи и нови задължения — да плаща пътни разходи и адвокатско възнаграждение, ако иска работата му да се свърши сигурно, бързо. Следователно Погасителната каса в тази форма се явява непригодна да задоволи нуждите на длъжниците и на държавата. Има и нещо страшно в ревизионните комисии на Погасителната каса. Има съдии, които сж ходили каго на гости за 2-3 часа и сж разрешавали по 350—450 дъла. Това е известно на г-нъ министъра. Кажете ми, какво правосъдие ще дава тази ревизионна комисия? Кажете ми каква правда могат да чакат изтерзаните и задължители съсловия долу, които смятат, че тяхната съдба е в сигурни ръце? В два часа могат ли да се разгледа 350-450 дъла и да се вземат правилни решения? Заявявам Ви, че и праведният Йов да е, ще свърши.

Ето защо, ще трябва да се създаде един специален съд, който да допуска всички доказателства на страните, а сж и правна защита, за да може, наистина, търсещите правда да я намерят.

Належаще е изменението и на чл. 27 от закона за облекчение на длъжниците. Той ще трябва да добие нова редакция, която да отговаря на нуждите, която да защитава интересите на фиска и интересите на длъжниците.

В какво сж застрашени интересите на фиска, от неизменяването на чл. 27 от закона за облекчение на длъжниците?

Маса длъжници има, г-да народни представители, които сж посочили погрешно имена на кредитори, които сж прехвърлили вземанията си, без да знае длъжникът, че тоя дълг е вече към друг кредитор, или пък е пропуснал да впише в кой кредитор и кога разбере грешката си и поиска да я изправи, срокът е минал и поправката е вече невъзможна. Сж това двойно вземане се ошетява държавата, ошетява се и длъжникът.

Ако се измени чл. 27 и се даде последна дума по същество на комисията, те да решават въпроса изново по всички забелязани грешки, и държавата и длъжникът ще бъдат защитени по един безупречен начин и ще се ликвидират бързо и справедливо всички спорове.

Председателстващ Георги Марков: Заклучавайте, г-нъ Драндаревски.

Никола Василев: Хайде! Изтече му времето!

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Ще ми позволите само сж няколко думи да хвърля един бърз поглед върху законопроекта за облекчение на длъжниците в представената редакция.

Аз се спрех вече на § 2, сж който се изменява чл. 3. По забележката, обаче, искам да направя едно допълнение. В края на новата алинея към забележката на чл. 3 се казва: „Ценните книжа се пресмътат по пазарната им стойност, намалена сж 20%“. Защо да не се пресмътат те по пълната им стойност, за да може длъжникът да направи обезпечаване и да получи наистина облекчение? Аз, мисля, че това е пресилено.

Сж § 5 се предвижда забележка към чл. 9, която гласи: „Отсрочката, за която се говори в предшествуващата алинея, не ползува длъжници по обезпечени сж ипотека кредити, отпуснати от държавата или държавни банки по силата на особен закон.“ Тази привилегия не бива да съществува, тя трябва да се премахне.

Сж § 7 се отменява чл. 12. Но премахването на чл. 12 влече едно друго неудобство, а то е, че сж § 9 чл. 13-а се изменя така: „Ако пръкят длъжник не е поискал облекчение в сроковете, предвидени в тоя закон, поръчителът или друго косвено задължено лице може да поиска облекчение за себе си в три месеца от изтичането на срока, посочен в чл. 57-а.“ А чл. 12 от закона предвижда точно това, че на поръчителите се съобщава служебно, за да знаят, че наистина от длъжниците сж постъпили молби за облекчаване и че им

е дадено или не такова. Съ тѣзи измѣнения ще се създаде една неправда, като не ще се даде възможност на поржчителя да даде молба.

Министър Никола Йотовъ: Това за поржчителитѣ ли е?

Минчо Драндаревски: Да.

Министър Никола Йотовъ: Нали сега облекчаваме и тѣхъ, като минаватъ къмъ Погасителната каса. Въ едно-месеченъ срокъ имъ се съобщава, за да подадатъ и тѣ молба. Сега освобождаваме отъ отговорностъ поржчителитѣ и тѣ нѣма защо да подаватъ молба.

Минчо Драндаревски: Но следъ изтичане срока по чл. 57-а.

Министър Никола Йотовъ: Следъ изтичане срока по чл. 57-а може да поиска облекчение поржчителитѣ или друго задължено лице, ако длъжникътъ не е поискалъ.

Минчо Драндаревски: Отъ къде ще знае поржчителитѣ, че длъжникътъ не е подалъ молба.

Министър Никола Йотовъ: Затуй се дава на поржчителя тримесеченъ срокъ следъ изтичане на срока по чл. 57-а.

Стефанъ Цановъ: Минчо! Слушай правителството и карай!

Минчо Драндаревски: Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се направи единъ списъкъ на всички постѣпили молби, за да се следи отъ кого сѣ постѣпили молби, къде сѣ постѣпили и за какъвъ размѣръ задължение.

Въ § 14, споредъ мене, е предвидена една много сложна процедура. Ще трѣбва да се намѣри начинъ да се опрости тая процедура, защото при така комплицираното положение мѣчно ще се движатъ дѣлата предъ ревизионната комисия.

Въ § 22 е казано: „Къмъ чл. 34 се добавя нова алинея: „Министерскиятъ съветъ може да намалява тази лихва, за да не надмине курсътъ на облигациитѣ 70% отъ номиналната имъ стойностъ“. Но, г-да народни представители, тукъ му е мѣстото да подчертая нуждата отъ една императивностъ — нека се каже, че облигациитѣ ще бждатъ по такъвъ и такъвъ курсъ, за да знае всѣки длъжникъ какъвъ курсъ иматъ облигациитѣ, за да не бжде подложенъ на експлоатация отъ банкери и държатели на облигации, които вмѣсто да изпишатъ всежди, ще извадятъ очитѣ на длъжниците, услужвайки имъ съ облигации.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Завършвайте.

Минчо Драндаревски: Въ § 30 е казано: „Въ чл. 48, буква а, забележка II, се измѣня така: За представител на земеделцитѣ-стопани се посочва лице отъ мѣстната земеделско-стопанска задруга“. Въ алинея втора на буква б думитѣ: „областниятъ инспекторъ по земеделитѣ“ се замѣстватъ съ думитѣ: „представител на околнѣйската земеделско-стопанска задруга въ седалището на областния съдъ“.

Г-да народни представители! Има ли по-голямъ неправда отъ тая: да туришъ едно партийно лице, каквито сѣ днесъ членове на земеделскитѣ задруги, то да бпредѣля каква участъ ще трѣбва да сполети единъ длъжникъ, а да отхвърлишъ единъ агрономъ, единъ компетентенъ човѣкъ отъ професията, който може да даде заключение за приходитѣ на длъжника и какво трѣбва въобще да бжде намалението на дълга му. Това измѣнение не бива да се възприема въ никой случай отъ почитаемото Народно събрание.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Заклучавайте.

Минчо Драндаревски: Съ § 31, чл. 49, ал. II се измѣня така: „Висящитѣ дѣла при особенитѣ комисии се препращатъ за разрешаване на съответнитѣ ликвидационни комисии“.

Г-да народни представители! Не може и не бива въ никой случай околийскитѣ съдии да се занимаватъ съ тия дѣла. Трѣбва да се назначи единъ специаленъ съдъ, за да се действува бързо, експедитивно.

Съ § 35 се прибавя новъ чл. 57-а: „Длъжниците, които не сѣ подали молби за облекчение въ срока на чл. 57, или чинто молби сѣ върнати или оставени безъ разглеждане, могатъ да подадатъ молби за облекчение въ срокъ отъ три месеца отъ влизането на тоя членъ въ сила. Въ сѣщия срокъ, могатъ да подадатъ молби наново длъжниците, чинто молби сѣ били разгледани по сѣщество, ако сѣ искали облекчение по чл. 14, буква А и такова облекчение не имъ е било дадено. Длъжниците, които сѣ получили облекчение по буква А, не могатъ да подадатъ молби наново.“

Г-да народни представители! — Ами ако единъ длъжникъ по чл. 14, буква А, е получилъ облекчение 20%, другъ 30%, трети 40%, а сѣ съ еднакъвъ активъ и пасивъ, така ли ще трѣбва да останатъ? Ако се възприеме тезата за степенуваното намаление, тогава нѣма смисълъ сѣществуването на тоя параграфъ. Ако остане редакцията на тоя параграфъ въ тая му форма, въ такъвъ случай ще трѣбва да се каже, че всички, които не сѣ получили съобразно имотното имъ сѣстояние и доходитѣ имъ най-високия процентъ на намаление, ще трѣбва на нова смѣтка да имъ се разгледатъ молбитѣ.

Йорданъ Русевъ: Всички трѣбва да получатъ 40%.

Минчо Драндаревски: Въ § 36 е казано: „Досегашниятъ чл. 57а става чл. 57б, като къмъ него се прибавятъ следнитѣ алинеи:

„Ако длъжникътъ оспорва предъявената отъ кредитора смѣтка, или твърди, че има скрити или неправилно пресмѣтнати лихви, по негово искане комисията назначава вѣщо лице“...

Г-да народни представители! Тѣзи отъ васъ, които сѣ се явявали по такива дѣла, сѣ видѣли какво неудобство създава това положение. Ако кредиторътъ даде книгитѣ си на вѣщото лице, добре ще е, но ако каже, че нѣма книги, отъ къде ще се ръководи вѣщото лице, за да каже колко на сто е взето лихви за заемитѣ?

Ето защо азъ смѣтамъ, че тукъ му е мѣстото да забележа...

Министър Никола Йотовъ: Въ втората алинея се предвижда клетва и за него.

Минчо Драндаревски: Клетвата не играе никаква роля. Азъ мисля, че лихварътъ трѣбва да бжде заставенъ да даде тестеритѣ си. Въ противенъ случай да се приеме, че подобни кредитори сѣ вземали 18% лихва и вземанията имъ да се намалятъ съ разликата надъ 5% отъ възникване на дълга до I. VIII. 1934 г.

Министър Никола Йотовъ: Но вие, г-нъ Драндаревски, пледирахте по-рано, че за задължения безлихвени, напр., когато единъ братъ услужи на братъ си, не трѣбва да се дава намаление, защото кредиторътъ не е вземалъ лихва. И на тѣхъ ли искате сега да намаляваме? Кой ще опредѣли трѣбва ли да се намали задължението? Значи вие искате сега на всички да се намалява? Азъ мисля, че вие си противоречите. Това, което говорите сега, е въ пълно противоречие съ онова, което говорихте преди малко.

Минчо Драндаревски: Ако приемете принципа на степенуваното намаление, безспорно, че е излишно да се прилага тая мѣрка, но азъ ви говоря за случаи, ако не се приеме степенуваното намаление.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Още 5 минути Ви оставатъ. Щомъ изтечатъ, ще дамъ думата на другъ ораторъ.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Въ § 51 се говори за публичнитѣ продажби. Предвижда се унищожаване по право на публичнитѣ продажби и връщане имота на длъжника, ако длъжникътъ е намѣрилъ имота у купувача, на когото е възложенъ имотътъ при продажбата. Но ако длъжникътъ намѣри имота си въ трето лице, трѣбва ли да му се върне сумата веднага или трѣбва да се заведе само установителенъ искъ? Ето единъ принципъ, съ който се защитава богатиятъ за смѣтка на бедния. Кой може да вложи пари, за да почне дѣло за връщане на имота? Безспорно е, че богатиятъ има пари и следователно той ще се възползува отъ този за-

коня, а бедният пак нѣма да може да се възползува, защото, ако той имаше пари, нѣмаше да допусне да му се продава имотът на търгъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Димитър Търкалановъ: Г-нъ министърътъ тукъ е въ грѣшка и ще трѣбва да се коригира.

Министъръ Никола Йотовъ: Ако сте прави, ще се коригирамъ.

Стефанъ Цановъ: Само инакъ да нѣма, защото лошъ примѣръ даде министъръ Ганевъ.

Димитър Търкалановъ: Въ комисията да се оправи тая работа. Министърътъ ще се съгласи.

Минчо Драндаревски: Г-да народни представители! Предъ видъ на това, че ми остава много малко време и азъ ще трѣбва да завърша, ще се постарая да направя заключението си.

Преди всичко азъ смѣтамъ, че съ новия законъ за облекчение на длъжниците трѣбва да се намали лихвата — да бѣде ли повече отъ 5%. Мотивирахъ се по-рано — нѣма нужда да се мотивирамъ и сега. Ще трѣбва да се възстанови икономическото равновесие. Ще трѣбва да се направи унификация на заплатитъ и да се приравнятъ ценитъ на земеделскитъ произведения съ ценитъ на индустриалнитъ произведения. Ще трѣбва да се даде единъ силенъ тласкъ въ областта на производството и възможност на бедния да стѣпи на краката си, на гладния — да се нахрани и облѣче, та да може да се прояви и той като държавотворенъ елементъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Не е безинтересно и не е безъ значение да ви припомнимъ, че държавата въ този моментъ ще трѣбва да се погрижи да създаде и една друга реформа — да премахне голѣмитъ пенсии, които сѣ една отрова въ държавния организъмъ. Много пъти ще видите пенсионери, които получаватъ по 20.000 л. пенсия въ тримесечие. Взематъ ги отъ едното гише на банката, а въ другото ги внасятъ, защото нѣмагъ нужда отъ пари. Тия пенсионери казватъ: „Нашитъ влогове трѣбва да бѣдатъ запазени“. Нека се знае, че пенсията не е право. Пенсията е една милостъ, която се дава отъ държавата на служителя, следъ като е вече остарѣлъ, за да не гладува. Не бива да се смѣта, че пенсията е право, което ще трѣбва да се брани на всѣка цена. И азъ настоявамъ да се създаде единъ новъ законъ за пенситъ, като се отнеме правото на пенсия на всички, които иматъ възможностъ да живѣятъ спокойно и свободно и безъ пенсия. Не бива да получаватъ пенсия тия, които иматъ голѣми доходи, които иматъ голѣми имоти, защото то значи да трупатъ богатства отъ гърба на държавата и народъ.

Надниците на земеделеца, на работника, на занаятчията, на бедния, на малкия, на дребния търговецъ ще трѣбва да бѣдатъ до тамъ повишени, че тѣ да бѣдатъ въ състояние да изхранятъ както себе си, така и семействата си.

Трѣбва да се създаде най-сетне единъ специаленъ законъ за монополизирание на всички производства въ ржцетъ на кооперациитъ. Кооперациитъ въ селата ще трѣбва да взематъ търговията въ свои собствени ржце. Кооперациитъ въ селата ще трѣбва да купуватъ и да продаватъ всички стоки, необходими за тѣхнитъ членове. Не може мародери и търговци, не може капиталисти и рентиери да ставатъ посредници при покулко-продажбитъ на тия стоки и да трупатъ немислени богатства, а члснoвeтъ на селскитъ кооперации и цѣлото селско население да задължияватъ до гуша. Монополъ на всички стоки въ ржцетъ на кооперациитъ!

Държавата трѣбва да монополизира всички природни богатства, мини и кариери. Тя ще трѣбва да монополизира и всички застрахователни и спестовно-строителни дружества и по този начинъ да даде възможностъ на градското население съ евтини кредити да си строи жилища и работилници.

Г-да народни представители! Държавата ще трѣбва чрезъ Б. з. к. банка да изкупи акциитъ на Ипотекарната банка по моментната имъ стойностъ, 33%, за да не бѣде националното ни богатство въ ржцетъ на чужденци.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Минчо Драндаревски: Трѣбва да се създаде законъ за ипотечния кредитъ, възъ основа на който да се даватъ

ипотеки съ ниска лихва на всички, които се нуждаятъ, за да може всички — и занаятчий, и земеделци, и дребни търговци — да почувствуватъ закрилата на държавата чрезъ нейнитъ закони.

Необходимо е създаването на законъ за прогресивно-подоходенъ данѣкъ — да плащатъ всички съобразно имотното си състояние, да има справедливостъ въ облагането.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Минчо Драндаревски: Да се обложатъ съ данѣкъ всички покѣщеници, които служатъ за луксъ. Г-да народни представители! Много чорбаджии, много банкери, много богаташи притежаватъ мебели и скѣпоценности по за 500.000 до 1.000.000 л., които не носятъ нито единъ левъ данѣкъ на държавата, когато беднякътъ съ два декара земя, съ едно счупено рало, съ една крава, съ единъ волъ плаща за всѣка вещь данѣци. И единтъ и другитъ не сѣ ли-граждани на тая държава? (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Тая неправда трѣбва да изчезне.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Изтекоха Ви и последнитъ 5 минути.

Минчо Драндаревски: Ще трѣбва да се обърне особено внимание и грижа за заздравяване на земеделското стопанство, за даване възможностъ на земеделеца да се почувствува пълноправенъ гражданинъ, като се подобри положението му въ всѣко отношение. Ще трѣбва да му се даде евтинъ кредитъ и възможностъ да твори свободно и спокойно, безъ никаква обаче намѣса на търговци и индустриалци, за да може да зацари миръ, правда и редъ, за който се приказва отъ дълги години.

Азъ свършвамъ и моля народното представителство да се съгласи да се прокара въ този законопроектъ принципътъ на степенуваното облекчение. Съ усвояването на тоя принципъ веднажъ занимаги кардинално ще се разреши въпросътъ за облекчение на длъжниците и нѣма да става вече дума за него. Не се ли трѣгне по този пътъ, за дълги години още този въпросъ нѣма да слѣзе отъ трибуната на Народното събрание и отъ масата на министритъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Екимъ Екимовъ.

Екимъ Екимовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Ние сме изправени предъ разрешаването на единъ проблемъ, който за нещастие — дебело подчертавамъ — съществува като съжитникъ отъ 10 години на българското земеделско, занаятчийско, търговско и индустриално стопанство. Проблемътъ за задълженията у насъ достигна своята най-остра форма въ 1929, 1930 и 1931 г. Ако погледнемъ даннитъ, които илюстриратъ състоянието на българското стопанство, ще се убедимъ, че то не може да живѣе безъ кредитъ, безъ подхранване. Споредъ последнитъ сведения, отъ 1934 г., у насъ има 884.975 земеделски стопанства. Отъ тѣхъ 239.460 стопанства иматъ до 20 декара, а 319.735 стопанства — до 50 декара. Или въ тия две групи само влизатъ 559.195 стопанства. При туй раздробено стопанство, при тая малка обработваема площъ, която притежава българскиятъ земеделецъ-стопанинъ, той има винаги нужда отъ кредитъ. Безъ кредитъ той не може да живѣе, безъ кредитъ той не може да обработва своето стопанство, безъ кредитъ той не може и да се изхранва.

Уважаеми г-да народни представители! Б-з. к. банка подпомага извънредно много българския земеделецъ-стопанинъ. Въ годинитъ на активенъ стопански животъ, въ годинитъ на блѣскави, на ярки перспективи за преуспѣване на стопанството нашиятъ земеделецъ се насочи къмъ вземане на кредити, за да отговори на условията, които животътъ му слагаше. Ние виждаме, че активниятъ нашъ стопански животъ въ 1927 и 1928 г. накаралъ много стопани да се счелатъ съ него и да потърсятъ кредити за покупка на земя, за увеличение на инвентара, за постройка на жилища, за набавяне на съоръжения и т. н. Едла частъ отъ тия кредити бѣха потърсени въ Б. з. к. банка, друга частъ обаче се търсѣше у частни лица.

Кредитътъ, даванъ отъ частнитъ лица у насъ — отъ търговци, отъ лихвари, се практикува много отдавна и ние за него не можемъ да направимъ много красиви констатации. Тоя кредитъ е билъ винаги много тежѣкъ,

много тормозещ, нѣщо повече — унищожавашъ, задушавашъ българското стопанство. И азъ се ползувамъ въ случая отъ една беседа на уважаемия д-ръ Сакаровъ по кредитораздаването отъ страна на лихваритъ, за да спра вашето внимание на потресаещи факти, които факти за голѣмо съжаление, макаръ да водятъ началото си много отдавна, не спиратъ, но съжитствуватъ и до последните години кредитораздаването отъ лихвари, отъ частни лица.

Г-нъ Сакаровъ, използвайки сведенията отъ една анкета, направена отъ Б. з. к. банка, казва следното: (Чете) „Земедѣлската банка публикува едно много хубаво изследване за задълженията на селянина къмъ лихваритъ, което изследване даде поразителни факти за влиянието на лихонимския капиталъ“.

Г-нъ Сакаровъ се спира специално за Свищовска околия и ни казва следното: (Чете) „Една анкета за развитието на лихварството само за 14 села на Свищовска околия“ — при това голѣми села — е констатирала следното: 75 лица отъ тия села въ разни времена презъ разни периоди — той взима периодътъ отъ 1895 до 1898 г. — сѣ били взели въ заемъ сумата 35.510 златни лева въ пари и въ разни зърнени храни. Срѣдниятъ срокъ, презъ който е трѣбвало да стане изплащането на дълговетъ, е 3-4 години. Презъ това време по доброволенъ начинъ и презъ съдебнитъ пристави отъ длъжниците е било вето срещу дълга имъ: 23.234 златни лева, 961 дунавски кила храни, които по 10 л. срѣдно сѣ стрували 9.610 златни лева, 2.917 декара разни непокрити стѣжания като ниви, ливади и пр., 9 къщи и една воденица. И следъ всичко това длъжниците оставатъ да даватъ още 124 кила храни и 24.646 златни лева.“ Г-нъ Сакаровъ заключава, като казва, че това е единъ стопански развратъ.

Беседата на г-нъ Сакаровъ била доста добре преценена. Тя е била открита отъ уважавания нашъ съгражданинъ покойниятъ Карастояновъ и изпратена съ подбавата данъ на уважение и на почитъ къмъ услугата, която той е направилъ на българското стопанство.

Така се кредитираше въ миналото българското земедѣлско стопанство. То бѣше изтерзано, то бѣше измъчено, плащайки задължения, които не бѣха по силитъ му, но въпреки това не роптаеше, не проявяваше негодувание, въпреки това смѣташе въ ония времена, че все пакъ получава известна облага при това кредитораздаване.

Уважаеми г-да народни представители! Трѣбваше да дойде една година като 1929, която катастрофално да понижи ценитъ на земедѣлскитъ произведения, ценитъ на нашия трудъ, цената на нашето производство въобще, за да блесне действителността, за да блесне тежестта по тая тѣй голѣма и тѣй сериозенъ за насъ проблемъ.

Е добре, ние днесъ сме сезирани съ единъ законопроектъ за облекчение на длъжниците, който не е пръвъ, а е трети или четвърти по редъ. Тоя законопроектъ е критикуванъ, е атакуванъ отъ известни срѣди, а отъ други той се посрѣща съ облекчение, съ доволство. Азъ сѣ голѣма мжка слушамъ въ се отправятъ атаки срещу тоя законопроектъ отъ тая трибуна, отъ тия, които бѣха тукъ въ годинитъ на проявлението на раната, — 1929, 1930, 1931 г. И азъ може би ще кажа голѣма дума, но ще ме извините: ако има виновници за катастрофата на стопанството, то тѣ сѣ тия, които неправилно разрешиха тукъ въпроса въ 1931 и 1932 г.

Нѣкой отъ лѣво: Не е вѣрно това.

Екимъ Екимовъ: Въ 1931 г. въ името на разрешението на този проблемъ, дразнейки болката на българския гражданинъ, на българския земедѣлец-стопанинъ, дойде на власт едно правителство. Това правителство даде единъ хилавъ законъ, даде едно хилаво разрешение, едно разрешение, което ни кара 10 г., следъ като е излъзълъ на животъ този законъ, да търсимъ още начинитъ на неговото довършване, на неговото доусъвършенстване. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно) Това правителство излизки отъ себе си хора, които съ отговорността, която се поема тукъ отъ тая трибуна, ленаха клеймото на българския длъжникъ, нарекоха го батакчия. Българскитъ длъжникъ не е батакчия, но батакчии бѣха тия, които злоупотребиша съ кредита, който имъ даде българскитъ народъ въ 1931 г. да разрешатъ този въпросъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно)

Петко Стояновъ: Сегашниятъ министъръ на правосъдието бѣше докладчикъ тогава,

Министъръ Никола Йотовъ: Не съмъ билъ докладчикъ. Нито съмъ билъ въ комисията, г-нъ Стояновъ.

Петко Стояновъ: Вие бѣхте дѣлната ржка.

Екимъ Екимовъ: Г-да народни представители! Ето въпросътъ живѣе още предъ насъ. Въпросътъ за задълженията на българския земедѣлецъ, занаятчия и търговецъ следъ 10 години отново се поставя, за да се намери начинъ за рационалното, за радикалното му разрешение.

Димитъръ Търкалановъ: Може да не е билъ правилно разрешенъ, но приказнитъ ви сѣ много силни. Така не може да се приказва.

Екимъ Екимовъ: Ние не бива съ песимизмъ да посрѣщаме най-радикалното и най-рационалното разрешение, което въ този моментъ можемъ да му дадемъ. Въпросътъ е лошо подведенъ по моя преценка още на времето. Може би се лъжа — позволявамъ си да кажа това и се извинявамъ съ годинитъ на моята младостъ отъ тази трибуна — но въпросътъ за задълженията презъ 1932 г. уважаемитъ господа тогава пѣмаха смѣлостта да го разрешатъ издѣно. Днесъ ние всички напиеаме, налудкаме, че е имало известна възможностъ той да бѣде разрешенъ тогава издѣно, основно.

Г-да народни представители! Всички тогава се спираха предъ невъзможността въпросътъ да получи едно рационално разрешение, защото то се сблъскаше съ спестяванията на българския изродъ въ пари. Е добре, защо не се помисли тогава паралелно и за спестяванията въ земя, въ покрити имоти, въ съоръжения на индустриални предприятия и въ малки съоръжения на занаятчийски дюкяни? Защо се допусна едниятъ спестявания да паднатъ подъ 50% отъ тѣхната стойностъ, а на другитъ се запази стойността и до днесъ? Ако вземемъ да направимъ една по-дълбока преценка въ това направление, ще видимъ че почти 50% отъ кредититъ, които сѣ раздадени отъ Б. з. к. банка, сѣ отишли въ покупка на имоти, въ постройка на сгради, въ набавяне необходимия инвентаръ — нужди, които се явиха презъ 1927 и 1928 г. Но дойде катастрофалната 1929 г., която унищожиха стойността на тѣзи имоти, на този инвентаръ и го сведе до 50% отъ неговата покупна стойностъ. Единъ длъжникъ, който добре си бѣше направилъ смѣтката въ 1928 г. и бѣше използвалъ кредитъ въ размѣръ на 1/4 отъ своя активъ, въ 1929 г. почувствува, че дадениятъ му кредитъ се равнява на 50% отъ актива му.

Ето тежката картина на длъжниците стопани, били тѣ занаятчии, били тѣ търговци или индустриалци. Опитвайки се да навлизамъ въ тия въпроси, азъ помѣстихъ въ 1933 г. въ нѣколко наши вестници една статия, съ която обърнахъ вниманието, че спестяванията на българския народъ не сѣ само въ гишетата на тая или оная банка, но че тѣ сѣ и въ китнитъ лозя, и въ тучнитъ ливади, и въ добре изкалснитъ тлъсти ниви, и въ покрититъ масивни постройки, нужди на българското земедѣлско стопанство. Тѣ сѣ най-после въ съживяващата се, въ разрастващата се българска индустрия, тѣ сѣ и въ съоръженията на българския занаятчия. Но на тия спестявания тогава не се отдаде внимание и на въпроса за задължителността се даде едно палативно разрешение. Ние живѣемъ съ него вече въ разстояние на 10 години. Отъ денъ на денъ той се чувствува все по-болезнено. Днесъ вече условията, при които ние разрешаваме тая въпросъ, не сѣ тѣй розови, не сѣ тѣй благоприятни, както може би бѣха тогава. Днесъ ние го разрешаваме при една отегчена обстановка. Днесъ той боли извънредно много, защото покрай тѣзи 300 хиляди длъжници, които сѣ регистрирани до сега — може би тѣ сѣ много повече — има други български стопани, които въ този периодъ отъ 10 години сѣ живѣли единъ нормаленъ, спокоенъ стопански животъ, като плодъ отъ който сѣ реализирали много спестявания, поставени тукъ и тамъ на хранение.

Е добре, какво става сега съ стопанинътъ длъжникъ отъ 1928 г. насамъ? Какво е неговото положение? Е ли то облекчено съ гласуванитъ до сега за облекчение на длъжничитъ закони, или поради иррационалното разрешение на въпроса за задължителността то е отегчено извънредно много? Безспорно, уважаеми г-да народни представители, то е отегчено извънредно много. Стопанството било на единъ занаятчия, било на единъ земедѣлецъ, било на единъ търговецъ въ 1928 и 1929 г. е било съ едни нужди, а въ 1939 г. — 10 години по-късно — съ

съвсем други нужди. Стопанството на българския земеделец в разстояние на тия 10 години се рой. Отъ единъ имотъ, отъ едно стопанство, което имаше 50 декара и на което тежеха да допустнемъ 20.000 л. задължения, излъзоха 2-3 нови домакинства, излъзоха 2-3 нови стопанства, явиха се нови нужди, които животътъ, културата и условията му носятъ и които ние не можемъ да спремъ да навлизатъ въ българското село. Възможността за плащане на българския земеделецъ стопанинъ въ разстояние на тия 10 години се отегчи извънредно много. Но въ същото време ние не виждаме да се е повишила стойността на неговото стопанство до степенъ такава, че да може да покрие задълженията, да покрие и нарастналитъ нужди на това стопанство.

Е добре, днесъ ние ще трѣбва да решаваме единъ оставенъ ни въ наследство извънредно много обремененъ, извънредно много отегненъ проблемъ, който е органически свързанъ съ живота на българското стопанство изобщо. Азъ имамъ случай да се ползувамъ отъ думитъ на уважаемия г-нъ Сакаровъ. Ще се ползувамъ и сега, за да дамъ една по-пълна илюстрация.

Лихвениятъ процентъ на кредититъ, които се раздаваха въ 1928 г. отъ Б. з. к. банка, бѣше 12-11-10%. Градацията въ лихвата на даванитъ заеми отъ частни лица не я зная, но ще си позволя да спра вашето внимание, че имаше лихва и надъ 30%. Въ 1928 г. едно стопанство даваше олихвяване на вложения въ него капиталъ максимумъ до 10-20%. Годишнитъ на кризата смѣватъ това олихвяване на 5%, а да дойдемъ и до 3%, даже да не може българското земеделско стопанство да се рентира. Докато рентата отъ това стопанство, лихвата отъ актива на това стопанство спадане, лихвата на кредититъ продължаваше да бѣде 10-11-12%.

Уважаеми г-да народни представители! Азъ ценя за-шето време, не искамъ да спирамъ повече вашето внимание върху тежестта на проблема, върху лошитъ условия, въ които той се развива. Законопроектътъ, който ни се представя отъ уважаемитъ г-да министри, прави честъ както на тѣхъ, така и на правителството.

Стефанъ Цановъ: И имъ създава работа.

Иосифъ Разсукановъ: Ти пѣкъ много ги разбирашъ тия работи!

Екимъ Екимовъ: Г-нъ Цановъ! Азъ имамъ добри отношения къмъ Васъ и не искамъ да Ви отговарямъ.

Стефанъ Цановъ: Сжнитъ чувства ги имамъ и азъ.

Екимъ Екимовъ: Срецу този законопроектъ, обаче, има много атаки, че се отивало до крайностъ, че се посѣгало на здравината на кредитнитъ институти у насъ, тѣй много необходимъ днесъ за съживяване на стопанството. Срецу този законопроектъ има атаки и отъ другата страна — че той не може рационално, изъ основа, издѣно, като съ нѣкаква магическа прѣчка да разреши въпроса за задълженията.

Уважаеми г-да народни представители! Следъ 10 години време, откакъ тоя въпросъ излъзе на сцената, следъ като той е тѣй много разрастналъ, следъ като има издадени отъ Погасителната каса облигации, следъ като сж уредени, изплатени вече нѣкои задължения отъ известни лица — за съжаление много малко на брой — днесъ е вече много късно да искаме рационално, основно, издѣно разрешаване на въпроса. Ние ще допринесемъ извънредно много както за подобрене на стопанството, така и за облекчение положението на длъжницитъ, ако обединимъ усилията си, безъ разлика на това отъ коя страна изхождаме, въ едно само: да дадемъ при съществуващитъ условия едно шо-годе задоволително разрешение на въпроса за задълженията. Това шо-годе разрешение ние сме длъжни въ този моментъ да го дадемъ, за да успокоимъ длъжницитъ и да ги тласнемъ къмъ единъ спокоенъ, къмъ единъ активенъ стопански животъ. Длъжницитъ, били тѣ земеделци, били тѣ занаятчи, търговци, индустриалци — не искамъ да бѣда злс разбрагъ — сж едни отъ най-активнитъ елементи на бранша си. И забележете добре, кои потърсиха кредити? Потърсиха ги тия, които имаха нухъ къмъ разрастващитъ се възможности на българското стопанство и искаха да нагодятъ къмъ тѣхъ своята дейностъ.

Е добре, кризата, лошитъ условия ги провалиха и тѣ пропаднаха, тѣ сж повалени, тѣ не сж на онова ниво, тѣ

не сж на оная позиция, на която бѣха — на фронта на българското стопанско строителство. А днесъ повече отъ всѣкога намъ е необходимъ активенъ стопански елементъ, необходими сж творци както на българската нива, така и подъ стрѣхата на занаятчийския дюкянъ, така и въ помѣщенията на индустриалнитъ предприятия, защото животътъ налага да активизираме стопанска България.

Е добре, това ние ще направимъ, когато дадемъ едно спокойствие, когато дадемъ едно облекчение на изпадналитъ въ невъзможностъ длъжници български стопани. Но острieto на ножа веднага набодва и другата страна: това ние ще направимъ дотолкова, доколкото нѣма да смутимъ, доколкото нѣма да унищожимъ възможноститъ за едно ново кредитораздаване, дотолкова доколкото ние нѣма да подронимъ възможноститъ за спестяване, за натрупване на блага, на пари, които да можемъ да използваме както за нуждитъ на отдѣлното стопанство, така и за тѣй много чакащитъ нужди на българската държава, на българското държавно строителство.

Г-да народни представители! При разрешаването на тоя въпросъ ние трѣбва да държимъ много добра смѣтка за положението на единъ отъ най-големитъ кредитни институти у насъ — Българската земеделска и кооперативна банка. Безъ вниманието ни къмъ тоя кредитенъ институтъ, за да бѣде той здраво на краката си и безъ съдействието му, ние нѣмаме българско стопанство, нѣмаме строителство, нѣмаме стопански и културенъ напредъкъ. Трѣбва сжщо да държимъ добра смѣтка и за по-дребнитъ кредитни институти у насъ — популярнитъ банки, кредитнитъ кооперации. И най-после ние трѣбва да държимъ добра смѣтка за едно добро качество на българския гражданинъ: спестовността. Днесъ, когато имаме натрупване на нови спестявания, плодъ на нова стойностъ на земеделскитъ произведения и на трудъ, ние трѣбва да бѣдемъ много внимателни и да запазимъ тия спестявания, а покрай тѣхъ да запазимъ во вѣки вѣковъ това добро качество на българския гражданинъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Ние ще го запазимъ, като се вдѣлбочаваме въ проблемитъ и като се стремимъ не да кичимъ името си съ вѣнцехваления отъ районитъ, отъ които излизаме, но и при нападки даже, ако въ известенъ моментъ нѣма да се хресаме, гледаме да запазимъ спестяванията сега въ 1939 г., плодъ вече на единъ нормаленъ стопански животъ, плодъ на гроздето „афузъ-али“ съ 5 лева цена, плодъ на ягоди съ една чувствителна цена, плодъ на сливи отъ недрата на нашия Балканъ, плодъ най-после на свободнитъ отъ задължения земеделски стопани и на едно чувствително повишение стойността на българското зърнено производство.

Ще ви цитирамъ само единъ случай. Едно отъ селата на моята околия, което може би бѣше най-много ударено, което бѣше най-много повалено, което чувствуваше най-тежко въпроса за задълженията, селото Хаджи-Димитрово, въ касата на своята кооперация има днесъ нови спестявания около половинъ милионъ лева, които ежедневно, ежечасно задоволяватъ жизнени и належащи нужди на земеделцитъ-стопани било за покупка на добитѣкъ, било при нещастни случаи и пр.

Иванъ Калъчевъ: Колко села иматъ нужда да се изхранватъ?

Екимъ Екимовъ: И това село има нужда да се изхранва. Азъ ви цитирамъ единъ фактъ, че има реализирани нови спестявания въ тази кооперация около половинъ милионъ лева. Паралелно съ това въ сжщото село има 100-150 семейства, които боледуватъ отъ общата болестъ днесъ — не могатъ да се изхранятъ. Обаче тѣзи семейства отъ кжде се подпомагатъ? Подпомагатъ се пакъ отъ кооперацията съ по 100-200 л. за покупка на 2-3-4 кофи жито.

Иванъ Калъчевъ: Вие говорите за спестявания. Съ какъвъ процентъ сж се увеличили селскитъ спестявания?

Екимъ Екимовъ: Уважаеми колега! Азъ не мога да кажа съ какъвъ процентъ сж се увеличили селскитъ спестявания, за да отида на другата страна да кажа съ какъвъ процентъ пѣкъ сж се увеличили спестяванията на занаятчи, търговци и т. н. За мене спестяванията на българския народъ сж едни и азъ искамъ да ги пазимъ. Ние трѣбва да ги пазимъ, за да можемъ въ утрешния день при нужда да подпомогнемъ именно тия, които искаме сега съ законъ да облекчимъ.

Идете въ което щете село, въ който щете градъ, вие ще се сблъскате съ голѣмата нужда както на частния стопанинъ, така и на общината, селска или градска, отъ кредити, отъ срѣдства за подсилване, за подпомагане, за строежъ въ това отпочнало вече активно време на българското земеделско стопанство. Е добре, ако ние унищожимъ изворитъ на тия кредити, ако превиемъ пътя на тия кредити, какво ще стане съ тия хора, които не могатъ безъ тѣхъ? Не съветваме ли ние рационализация, активизиране на българското земеделско стопанство? Отъ къде ще се намѣрятъ срѣдства, отъ къде ще се намѣрятъ пари, които сж нуждни както за отдѣлното стопанство, така и за дадена община, селска или градска, за благоустройство или за други стопански инициативи?

Уважаеми г-да народни представители! Въ качеството ми на длъжникъ въ този моментъ азъ смѣтамъ, че представениятъ ми законопроектъ, при днешните условия, разрешава въпроса за облекчение на длъжниците въ духа на времето и въ кръга на възможноститъ може би най-рационално. Не се съмнявамъ, че въ комисията ние ще дадемъ нашитъ ценни указания, нашитъ ценни съвети и мнения за доизграждането, за досгложаването на законопроекта, за да може настоящето Народно събрание, не поело ангажментъ, че ще разрешава въпроса за задълженията, не получило гласовѣтъ на избирателитъ срещу такъвъ ангажментъ, да даде едно колкото се може по-рационално разрешаване на този въпросъ. Най-после азъ не се отдѣлямъ отъ действителността, не живѣя нѣкъде въ облацитъ. Единъ съпътникъ винаги желанъ на българското стопанство, който ще доизлѣкува ранитъ му, трѣбва да бѣдатъ едни по-добри условия за труда на българския земеделецъ, по-добра цена на неговото производство, въобще по-добри условия за българското стопанство, за да може то при тѣхъ отегченитъ условия, както ви го обрисувахъ, да отдѣля срѣдства, за да погасява задълженията си редовно на падежнитъ. Не дай, Боже, да бѣдемъ изпразвени предъ неурожайни години, предъ кризисни години — въпросътъ за задълженията отново ще бѣде чувствително, отново ще се чувствува болезнено, отново ще стрѣска и смущава българското стопанство.

Ето защо при наличността на тия опасения ние трѣбва да обединимъ усилията си, да дадемъ едно единно, здраво разрешение на въпроса за задълженията чрезъ представения ни законопроектъ. Азъ не се съмнявамъ, че всички желаемъ това. За лицата на всички ви, и отъ лѣво и отъ дѣсно, азъ чета увѣреностъ, че въ близкитъ дни на нашитъ заседания ние ще можемъ да поднесемъ на българския земеделецъ, на българския занаятчия и търговецъ единъ рационаленъ законъ за облекчение на длъжниците, а на българския спестителъ, на българския вложител — една спокойна атмосфера, въ която да живѣе ценното качество на българския народъ — спестовността, безъ каквато нѣма напредѣкъ, нѣма преуспяване за стопанска България. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателстващъ Георги Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ д-ръ Найдентъ Найденовъ.

Д-ръ Найдентъ Найденовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въпросътъ за ликвидиране на задълженията, който днесъ разглеждаме, е единъ много голѣмъ въпросъ. И азъ трѣбва да ви заявя, че съ особенъ трепетъ и вълнение пристѣпвамъ на тая трибуна, за да кажа въ малко време моето скромно мнение по този голѣмъ въпросъ. Той наистина трѣбва да бѣде поставенъ съ всичката сериозностъ и разрешенъ пакъ съ всичката сериозностъ, и то генерално, веднажъ завинаги, изъ основи. Въпросътъ за задълженията не е само български въпросъ, той не е сложенъ само предъ нашето внимание, а бѣше време преди години, когато той чакаше своето разрешение и въ други голѣми и малки европейски държави. Особено въ остра форма бѣ сложенъ той у нашитъ съседи. Но тамъ още на времето се разбира, че въпросътъ е наистина голѣмъ, че той трѣбва да бѣде частъ по-скоро ликвидиранъ, и то изъ основи, генерално, за да бѣде завинаги снетъ отъ арената на обществения животъ. И тамъ въпросътъ бѣше ликвидиранъ съ съответнитъ закони много радикално и, бихъ казатъ, много добре. Въ този моментъ ние имаме този въпросъ сложенъ и предъ насъ. Но той не изпѣква предъ насъ едва днесъ и не се налага на общественото мнение у насъ отъ кратко време. Напротивъ, дълги години той вълнува широкитъ народни маси на българския народъ отъ села и градове. Той мина

през много перипетии, като занимава нѣколко правителства, и за уреждането му бѣха създадени нѣколко закони.

Въ миналото, когато се е разисквалъ и решавалъ въпросътъ за задълженията, критиката винаги е изтъквала, че той не се разрешава изъ основи, генерално, че това, което се прави, е недостатъчно и че въпросътъ трѣбва да бѣде разрешенъ генерално, изъ основи, за да не се появи отново на сцената на обществения животъ. Обаче всѣко правителство, което работѣше законъ за уреждането на въпроса и го слагаше на вниманието на народното представителство, смѣташе и даваше своитъ аргументи и доводи, че въпросътъ се разрешава добре, че длъжницитъ получаватъ пълно облекчение и че по-нататѣкъ по този въпросъ никога нѣма да се приказва, защото длъжницитъ сж задоволени, защото въпросътъ е ликвидиранъ изъ основи, изъ дѣно. Но само нѣколко месеца следъ гласуването на единъ законъ въпросътъ за задълженията отново излизаше на обществената арена, понеже не бѣше разрешенъ правилно, и се започваше отново да се търси разрешаването му, започваха отново да се разрастватъ страститъ и борбитъ около разрешаването на този въпросъ.

Азъ смѣтамъ, че винаги досега, когато този въпросъ се е слагалъ за разрешаване, се е правила именно тая грѣшка, че на него не се е гледало съ сериозността, съ която е трѣбвало да се погледне, че не му се давало едно истинско разрешение, за да не става нужда следъ това да се отива до втори, до трети, а сега и до четвърти законъ. И ако въ миналото, г-да народни представители, въ това отношение сж правени грѣшки, азъ смѣтамъ, че ние, които имаме поуката отъ миналото, които виждаме грѣшкитъ, направени съ ония закони, които бѣха създадени за разрешаване на този голѣмъ за българския народъ въпросъ, имаме дълга въ този моментъ, когато този въпросъ е поставенъ наново за разрешение отъ насъ, да погледнемъ на него съ всичката сериозностъ, да намѣримъ едно генерално, едно радикално разрешение, едно разрешение изъ основи, да не повторимъ грѣшкитъ на миналото, за да нѣма и новиятъ законъ за облекчение на длъжницитъ съдбата на законитъ отъ миналото, та само следъ нѣколко месеци да излѣзе този въпросъ на сцената на общественитъ борби и отново да почнемъ да търсимъ разрешение. Азъ смѣтамъ, че по този въпросъ ние всички, и отъ тукъ, (Сочи въ дѣсно) и отъ тукъ (Сочи въ лѣво) трѣбва да бѣдемъ особено внимателни, трѣбва да се обединимъ като единъ човѣкъ, за да гласуваме единъ законъ, който ще разреши, както казахъ, изъ основи, радикално въпроса за задълженията, за да не бѣдемъ сезирани още въ другата сесия съ единъ новъ законъ за облекчение на длъжницитъ.

Г-да народни представители! Много се спори по този въпросъ, много се говори по него, много страсти се вложиха. И очертахъ се у насъ две рѣзки становища. Първото становище е, че въпросътъ за задълженията трѣбва да бѣде разрешенъ така, че да се даде известно облекчение на българския длъжникъ, но че този въпросъ не може да бѣде разрешаванъ радикално, изъ основи. Това е становището на банкерскитъ срѣди, на банкерскитъ кръгове. Второто становище е становището на широкитъ маси отъ българския народъ длъжници и недлъжници, които смѣтатъ, че това е единъ голѣмъ въпросъ, че това е единъ боленъ въпросъ, че това е единъ въпросъ, който трѣбва да бѣде разрешенъ веднажъ завинаги, радикално, изъ основи.

Тѣзи две становища вече толкова време си даватъ сражение, толкова време се мнчатъ да се оборятъ едно друго. Кое е по-правото становище, кое е становището, което ние трѣбва да възприемемъ, коя е позицията, на която ние, народнитъ представители, трѣбва да застанемъ? Разбира се, г-да народни представители, че ние ще застанемъ на позицията на българския народъ, на широкитъ маси отъ българския народъ отъ села и градове — че този въпросъ трѣбва да бѣде разрешенъ единъ пѣжъ завинаги и изъ основи (Ржкоплѣскания отъ лѣво) и че веднажъ завинаги ние трѣбва да го снемемъ отъ сцената на общественитъ борби. Къмъ тѣзи, които поддържатъ, че този въпросъ не може да бѣде разрешенъ тѣй, както българскиятъ народъ иска, и казватъ въ очитъ на българския народъ, че длъжницитъ били батакчии, че тѣ имали възможностъ да платятъ, нр че не желаели да платятъ, азъ отъ тази трибуна трѣбва да отправя единъ протестъ и да заявя: никога българскиятъ народъ не е билъ батакчия, никога българскиятъ селянинъ не е билъ батакчия. Българскиятъ народъ е трудолюбивъ, работливъ и пестеливъ. Но българскиятъ народъ, г-да народни представители, се намира въ невъзможностъ да плаща

своите задължения, тъй както се иска от него, защото материалното му положение не му позволява. При това тежко положение, въ което се намира, той едва има възможност да се изхрани, едва има възможност да даде препитание, да даде хляб на своето семейство, камо ли да плаща борчове, да плаща задължения, правени преди много години, които задължения са платени, но от него се иска сега да ги плаща въ двоен и троен размер поради натрупването на тежките лихви от деня, когато е направил задължението, до днес.

И азъ съмтамъ, г-да народни представители, че ако българският народъ, ако българският длъжникъ не е могълъ да плати своите задължения, то не е защото не е искал, то не е защото по природа е склоненъ къмъ батакчийство, но затова, защото материалното му положение не му е позволило да ги плати. Беше време, когато българският народъ беше добре, когато материалното му състояние беше по-друго. Тогава българският народъ беше добъръ платецъ и никой не можеше да го нарече батакчия.

Сирко Станчевъ: Между „длъжникъ“ и „народъ“ трѣбва да се прави разлика.

Д-ръ Найдентъ Найденовъ: Може да имамъ нѣкоя грѣшка на езика, то не е умишлено. При това положение, г-да народни представители, въ което се намира българският длъжникъ, какво можемъ да искаме отъ него? Той нѣма възможностъ да изплати своите задължения. И понеже държавата е, която се намѣсва въ решителния моментъ, очитъ на българският длъжници, съ обрнати къмъ държавата, съ обрнати къмъ насъ, народнитѣ представители, търсейки нашата помощ и нашата подкрепа, за да бждатъ извадени изъ това тежко положение, въ което се намиратъ, за да закрепятъ своите стопанства, за да могатъ и въ бжде да работятъ, да преживяватъ и да бждатъ добри български граждани, годни въ утрешния денъ да бранятъ родината.

Г-да народни представители! Въпросътъ, както казахъ, е сложенъ предъ насъ. Ние трѣбва да намѣримъ най-доброто му разрешение. По него не трѣбва да се влагатъ нито страсти, нито дразни, нито амбиции. Това е единъ въпросъ, който зове всички ни — отъ дѣсно, и отъ лѣво; това е единъ въпросъ, който трѣбва, както казахъ, да получи своето радикално разрешение, разрешение изъ основи, изъ дѣно, за да не дойде време, когато отново ще излѣзе на сцената на общественитѣ борби. Азъ съмтамъ, че ние ще направимъ всичко възможно, за да разрешимъ този въпросъ тъй, както интереситѣ на българския длъжникъ, а съ това и на българския народъ и на българската държава диктуватъ.

Така както ние представенъ внесенитъ законопроектъ, азъ съмтамъ, че въ него има постановления, които наистина съ крачка напредъ, но същевременно трѣбва да добавя, че има и постановления, които следъ препращането на законопроекта въ комисията ще трѣбва да бждатъ основно коригирани, да получатъ нова редакция, за да може наистина съ този законъ да се разреши въпросътъ за задълженията радикално, изъ основи, тъй както отъ всички — и отъ тукъ (Сочи въ лѣво), и отъ тамъ (Сочи въ дѣсно) — се желае да се разреши и то, разбира се, отъ ония, които мислятъ и мислятъ за българския народъ.

Има една непълнота въ представения ни проектъ, която още на пръвъ погледъ изпква. Касае се за облекчение задълженията на свободнитѣ професии. Азъ се надѣвамъ, че г-нь министърътъ на правосъдието ще помисли и по този въпросъ, да се даде облекчение и на задълженията на свободнитѣ професии и въ комисията ще се направи пѣшо и за тѣхъ. Защото, г-да народни представители, азъ съмтамъ, че ние не можемъ да имаме сериозни доводи и мотиви да изключимъ отъ закона за облекчение задълженията свободнитѣ професии. Хората на свободнитѣ професии сѣщо съ български граждани и тѣ се ползватъ съ всички ония права съ които се ползватъ останалитѣ граждани. Тѣхното материално положение не е по-добро отъ това на другитѣ категории. Азъ съмтамъ, че имаме възможностъ да запленимъ тази празнота въ законопроекта за облекчение на задълженията, който ни е представенъ, като се даде облекчение и на свободнитѣ професии.

Стефанъ Цановъ: Законътъ е разширенъ, като е дадено облекчение и на бръснатитѣ, съгласно мнението на г-нь министра!

Министъръ Никола Йотовъ: Я четете текста, г-нь Стефанъ Цановъ, да видите какво е казано. Всички, безъ изключение, минаха въ точка „Б“.

Димитъръ Търкалановъ: Трѣбва да се изравнятъ всички граждани.

Министъръ Никола Йотовъ: А-а-а, съ земеделцитѣ заедно! Ако сѣтате, че това е справедливо, ще го направимъ, но ще искаме да видимъ кой ще поддържа тази теза, че всички трѣбва да бждатъ облекчени наравно съ земеделцитѣ.

Димитъръ Търкалановъ: Всички категории длъжници.

Министъръ Никола Йотовъ: Кой е засегнатъ най-много? Земеделцитѣ. Следователно, той трѣбва да получи най-големо облекчение.

Еню Поповъ: Не е вѣрно, че другитѣ категории не сѣ засегнати отъ кризата.

Министъръ Никола Йотовъ: Тѣ сѣ включени и получаватъ облекчение на общо основание.

Димитъръ Търкалановъ: Искаме общи облекчения, г-нь министре. Искаме да не се дѣлятъ гражданитѣ, защото всички въ тая страна сѣ равни.

Министъръ Никола Йотовъ: Въ комисията ще сѣ обясни въпросътъ и ще видите, че никоя друга държава, съ изключение на Румъния само, не е дала облекчение на други, освенъ на земеделци. Само на земеделци се дава облекчение.

Димитъръ Търкалановъ: Никжде другаде не сѣ раздѣлили хората на категории, както у насъ.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни).

Министъръ Никола Йотовъ: Ако сѣтате, че това е справедливо и сте съгласни, ще го дадемъ. Но утре ще излѣзете съ тази теза предъ земеделца да го натоварите съ нови данъци.

Димитъръ Търкалановъ: И ние мислимъ за земеделцитѣ.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Д-ръ Найдентъ Найденовъ: Единъ другъ въпросъ, който сѣщо споредъ мене, не е добре засегнатъ и който трѣбва да получи своето правилно разрешение, е въпросътъ за ипотеканитѣ задължения. Въ законопроекта, който ни е представенъ днесъ, ипотеканитѣ задължения не се засѣгатъ отъ облекчение, ако кредитортѣ не даде съгласието си за даване таква.

Министъръ Никола Йотовъ: Не за земеделцитѣ. За другитѣ — на общо основание.

Д-ръ Найдентъ Найденовъ: Споредъ мене, никога кредитортѣ нѣма да даде своето съгласие, ако му се поиска таква.

Министъръ Никола Йотовъ: Г-нь Найденовъ! Една фактическа поправка. Ако се даде съгласие — касае се само за търговци и занаятчи — ще мина въ общо основание като хирографарни длъжници; ако не се даде съгласие, ползватъ се на общо основание, като ония по категория „Б“ — 10 години разсрочка.

Димитъръ Търкалановъ: Вие ще се съгласите съ насъ, ама въ комисията. Тамъ ще се справи и ще бжде точно така, както мислимъ ние, и вие ще се съгласите.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Д-ръ Найдентъ Найденовъ: Азъ поддържамъ, че длъжницитѣ по ипотеки трѣбва да получатъ облекчение на общо основание. Облекчение трѣбва да получатъ и длъжницитѣ, пострадали при земетресения.

Г-да народни представители! Азъ взехъ думата повечето, за да изнеса становището на земеделскитѣ стопани по въпроса за облекчение на задълженията, защото азъ членувамъ въ организацията на земеделскитѣ задруги,

която има своето становище по този въпрос. Ще моля г-нъ министъра на правосъдието да си вземе бележка от исканията на организацията, които ще ви кажа след малко, и да направи всичко възможно въ комисията, тия искания да бъдат взети предвид, защото смѣтамъ, че сѣ абсолютно справедливи. Азъ смѣтамъ, че наистина трѣбва да направимъ всичко възможно, щото въпросътъ за задълженията на земеделския стопанинъ да бѣде разрешенъ много радикално, за да може българското село да бѣде добре материално. Защото аксиома, истина е, че ако българското село бѣде зле материално, зле ще бѣде и градътъ; ако земеделскиятъ стопанинъ е зле материално, зле ще бѣде и търговецътъ, зле ще бѣде и занаятчията, зле ще бѣде и индустриалецътъ. Българскиятъ земеделецъ представлява 80% отъ българския народъ, следователно, грамадната частъ отъ българския народъ. Ония, които купуватъ произведенията на занаятчий и на индустриалци, както и стокитъ на търговцитъ, сѣ българскиятъ земеделски стопани, и затова ние трѣбва да направимъ всичко възможно, за да подобримъ хала на българския земеделецъ. Споредъ мене, за да може да стане това, най-напредъ ние ще трѣбва да разрешимъ радикално, изъ основи въпроса за задълженията на земеделскиятъ стопани. И азъ стоя на становището, което е становище и на земеделските задруги, че въпросътъ за облекчение задълженията на земеделските стопани може да бѣде разрешенъ правилно и радикално, само ако се постѣпи по следния начинъ: (Чете)

1. Да се облекчатъ всички задължителни земеделски стопани, независимо отъ размѣра и формата на дълга — прости или ипотечни — по обща задължения, които сѣ направени до 31 декемврий 1932 г., като дългътъ се намали на половина, 50%, и се приспаднатъ отъ него всички прѣкомѣрни лихви и надзакопни печалби. Да се обхващатъ като земеделски стопани и собственицитъ на небетчийските мелници и едъръ земеделски инвентаръ.

2. Така намаленитъ дългове да се одихватъ съ 7% проста годишна лихва отъ дѣна на възникването имъ до 31 декемврий 1932 г.

3. Задълженето къмъ 31 декемврий 1932 г. до дѣна на поемането му въ Погасителната каса да се одихва съ 3% проста годишна лихва, както и за презъ времето на погасяването му.

4. Да се разсрочи дългътъ, къмъ дѣна на поемането му отъ Погасителната каса, на двадесетъ равни годишни платки съ падежъ 1 октомврий всѣка година.

5. Неплатената годишна вноска да се разхвърля равномерно върху останалитъ рати.

6. Изплащането на ежегоднитъ платки да става съ облигации отъ Погасителната каса при гарантиранъ максималенъ курсъ 60 л. за 100 номинални.

7. Да се ревизиратъ всички досега ликвидирани дѣла, ако дължникътъ желае.

8. Поръчителитъ на приетитъ отъ Погасителната каса дължности да се освобождаватъ автоматически.

9. Наследственитъ земеделски задължения да се раздѣлятъ на числото на наследницитъ и така да се облекчатъ за смѣтка на всѣки единъ отъ наследницитъ.

10. Въ комисията, разглеждаща дѣла по задълженията на земеделски стопани, да влиза съ право на гласъ и членъ отъ съответната околийска земеделско-стопанска задруга.

11. Да се запази неприкосновеността на челяднитъ имоти.

12. Погасителната каса да вземе подъ възбрана само толкова имоти, колкото е нужно за гарантиране половината задължение, съ огледъ да остане свободенъ имотъ — основа за ново кредитиране на стопанството.

13. Да се взематъ всички мѣрки за предотвратяване изкористването на Погасителната каса съ лъжливи, фиктивни задължения.

Димитъръ Търкалановъ: Тази точка 13-та е фатална. Трѣбваше да има още една.

Д-ръ Найдень Найденовъ: Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че ако тѣзи искания, които набѣлизахъ предъ васъ, легнатъ въ основитъ на новия законъ, въпросътъ за облекчение задълженията на земеделскиятъ стопани наистина ще получи едно доста добро разрешение. И азъ смѣтамъ, че както г-нъ министърътъ на правосъдието, така и останалитъ г-да министри, които сѣ вносителни на този законопроектъ, така и всички г-да народни представители, ще бждатъ единодушни, че дължникътъ отъ българското село трѣбва да бѣде облекчен по единъ радикаленъ начинъ, за да може да просъществува и по-нагатакъ, да пресъздаде отново своето малко

стопанство и да преживѣе като човѣкъ подъ това небе.

Г-да народни представители! Въпросътъ за задълженията е много голѣмъ и много широкъ. Азъ нѣмамъ претенция да познавамъ този въпросъ изъ основи, и смѣтамъ, че други отъ това мѣсто тукъ по-основно и съ повече вещина ще кажатъ своето авторитетно и компетентно мнение по него. И ако азъ излѣзохъ да говоря предъ васъ, то е само, за да нахвърлямъ въ едри шрихи моето разбиране по въпроса за задълженията ти, особено, да наблегна на това, че въпросътъ за облекчение задълженията на земеделския стопанинъ трѣбва да получи своето правилно разрешение, за да може наистина земеделскиятъ стопанинъ да излѣзе изъ това тежко положение, въ което се намира днесъ. Ако той не получи такава облекчение, което ще му даде възможностъ да просъществува, тежкото материално положение, въ което се намира, ще го души все повече и повече и ще го кара да мисли лоши пѣща както за себе си, така и за държавата. Азъ смѣтамъ, че вие ще дадете всичката си подкрепа, за да създадемъ единъ законъ, който ще разреши въпроса за задълженията както въ градоветъ, така и въ селатъ правилно, изъ основи, за да не дойдемъ, както казахъ, нидната сесия отново да се занимаваме съ този голѣмъ въпросъ.

Това е моето скромно мнение, което вѣрвамъ, че е мнение на мнозина отъ васъ и което, надѣвамъ се, ще бѣде изразено и въ закона, който ще поднесемъ на българския народъ, за да може най-сетне и той да каже, че следъ грѣшкитъ, които се направиха въ миналото, дойде единъ законъ, въ който легнаха всичкитъ положения за облекчение на задълженията на този народъ; дойде единъ законъ, който наистина подаде братска дѣсница на дължника, който правилно разреши въпроса за задълженията. Така ще може единъ пътъ завинаги да бѣде снетъ този въпросъ отъ обществената сцена; ще може дължникътъ да си отдъхне и да помисли за пресъздаването на своето стопанство и, бидейки добъръ българинъ, да служи на своя народъ тъй, както може да служи единъ българинъ, който обича своя народъ, своята родина, и е готовъ да се жертва за нея. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Димитъръ Търкалановъ: Г-нъ председателю! Искамъ да направя едно предложение, да отправя една молба къмъ народнитъ представители.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Какво предложение, за какво?

Димитъръ Търкалановъ: Понеже днесъ е празникъ, ако може да се отложи заседанието за вторникъ.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Следъ като се изкаже и г-нъ Петко Стояновъ, ще вдигнемъ заседанието. Има думата народниятъ представител г-нъ Петко Стояновъ.

Петко Стояновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Трѣбва да ви призная, че излизамъ на трибуната съ значително голѣмо стѣснение и, ако щете, огорчение. Това сѣ повече отъ 8 години, откато въпросътъ за задълженията е поставенъ на дневенъ редъ; това сѣ нѣколко Народни събрания, които се смѣняваха, и много правителства, които се заемаха съ този въпросъ и, както виждате, той отново е поставенъ предъ насъ. Толкова ли е некадърна политическата и стопанската мисль въ тая страна; толкова ли нѣма честъ и чувство на отговорностъ въ тая малка страна, за която вие всички тукъ подредъ декламираете, че се състои отъ 81% дребни земеделски стопани, които всички сѣ ви избрали подредъ? Мене ме налѣга мѣка, затова защото не веднажъ и не два пъти сѣ казвани голѣми истини. И може би заради това, защото толкова много се повтаря, българската политическа мисль затѣпъ и не можъ да създаде едно дѣло, което да възроди страната. Други страни, г-да, забравиха, че нѣкога въпросътъ за задълженията е билъ поставякъ за разрешаване и че той е изтезавалъ действителността и икономиката. Не е вѣрно това, което каза единъ господинъ тукъ, че при изборитъ миналата година българскиятъ избирателъ не е поставялъ въпроса за задълженията. Това е лъжа. Той го постави и на неприобщенитъ, и на приобщенитъ, защото това е главниятъ въпросъ, който стои като дамоклевъ мечъ надъ нашата действителностъ; това е въпросъ, който, ако не бѣде разрешенъ, г-да, ще смаже мнозина още. Видѣме ги, какъ дефицира величия, които бѣха тѣни, които бѣха добре бронирани, които бѣха заблуждавани и които още познече имаха куража да заблуждаватъ, че такъвъ въпросъ не

съществува. Ще си вървят, ще дефилират много още, но въпросът ще бъде разрешен.

Демагогия! Тук имаше смъли хора, които заявяваха: „Въпросът за задълженията е плод на демагогията“. Вие демагози ли сте, когато отидохте долу и ви казваха хората: „Разрешавайте го, отваряйте си очите“. Вие казвате: да, без да се мине тоя въпрос, не може да се направи нищо. Демагози ли сте вие? Беше казано: гласува се един закон в 1934 г. и е свършено, сега трябва вече да се плаща и да се изпълнява. Четири закони поред дефилираха. То значи едно, г-да — когато няма чест, когато няма смъла мисъл, животът ще победи. Когато няма желание да се виждат нещата както са, ще бъдат отворени очи, ще бъде махнато това величие, за да дойде нов служител и, ако той не изпълни своето задължение, и него ще последва същата съдба.

Аз се чудя, как б' възможно 8 години да бъде изтезаван тоя беден български свободен народ от своите собствени управници, от своите собствени избраници. И ако казвам това, не е за да правя тук сантиментални изявления пред вас, г-да, но за да ви напомня едно: пред всички нас стои непременно задължение — въпросът трябва да бъде разрешен. Не се шегувайте, г-да, въпросът трябва да бъде разрешен, ще бъде разрешен. Ако ние не го разрешим, ще дойдат други и ще го разрешат, защото той е въпрос за живот и за стопанска, икономическа свобода на ц'лия български народ.

Софистика и хипокризия твърде много по тоя въпрос се ширят в нашата страна. Гол'ми проблеми се поставяха. Казваха: не може, трябва да бъде разрешено това, или трябва да бъде запазено онова, иначе всичкото пропада. И всичко това биде очистено, за да се дойде до голята истина: българският стопанин иска и трябва да му се даде, защото ще си я вземе самъ свободата. Нашата задача е само да нам'рим м'дуса, г-да. И ако ние не нам'рим м'дуса, и ако се шегуваме, бъдете ув'рени, че и ние ще бъдем бичнати, за да дойде оня, който ще го разреши с' грубостта си, с' простотата си, с' невежеството си, но който ще го разреши.

Най-напред ни казваха: влоговет', спестяванията. Тук г-н Екимов казваше: „Пазете спестяванията, Светаи Светих, пропада св'тът, недейте бърка там“. Само въ България ли има влогове, г-да? Само въ тази страна ли има капитали и хора, които пестят? Никъде ли на друго м'сто няма такива? Този въпрос не зададохте ли си, г-да? Питам и г-н министра на правосъдието — мене никак не ми прави впечатление, че са подписали четирима министри, защото, като го внася г-н министърът на правосъдието, то значи внасят го всички министри; това, гдето са го подписали още трима, то е също така една хипокризия, шег: внимавайте, строите се въ фронт, защото ние сме четирима тук! — ...

Драган Кисов: Това е преждевременна застраховка.

Петко Стоянов: Това са неща, които не са сериозни. Вс'ки законопроект влиза въ Народното събрание от името на Министерския съвет. Но това е една скоба, която закривам, г-да.

Само въ България ли има влогове, само въ България ли има банки, само въ България ли трябва да се внимава, шото това чувство и насърчение към спестяване да бъде запазено? Разбира се, че този, който твърди това, е наивник или мисли, че има работа с' хора, които имат на устата си още жълто. Въпросът за националния доход, въпросът за спестяванията е въпрос, който интересува всички стопанства въ всички страни, и ако там е разрешен въпросът за задълженията, то значи, че всички приказки: „Не бутайте влоговет'“ са приказки, които интересуват отделни лица, отделни групи, но това не е препятствие за разрешаване въпроса за задълженията.

Друга една хипокризия и софистика — това вече 8 години се повтаря: как можете да разрешавате въпроса за задълженията, когато има друг по-гол'м въпрос — ако не разрешим въпроса за стопанската криза, всичко, което ще направим за задълженията, е празно, то няма да даде никакви реални резултати.

Г-да народни представители! И това изл'зе една хипокризия. Стопанската криза! Ами че тя продължава 10 години. Че тя не продължава, г-да. Днес св'тът живее под натиска на военни кредити, които ежедневно се оформяват въ милиарди. Не стига това. Днес вс'ка една страна сключва ежедневно заеми и обира всичко, където може да се нам'ри още неангажирано. Т' живят за

см'тка на утрешния ден и натрупват пасиви. Днес вс'ки страни, а особено такива малки, като нашата, са при максимум данъчно напрежение. Всичко това кога ще се свърши, какъ ще се трансформира въ благодат — никой не знае. Г-н министърът на финансите тук, ми се струва, самъ обърка см'тката, колко милиарда ни иска — вс'ки ден заеми и кредити. Да се говори, че трябва да се свърши кризата или да изл'куваме кризата, та това и въпросът за задълженията да решим, това е абсурд. Обратното е истина. Работоспособни, свободни, творещи стопани; стопанства застанали на здрави нозе — това ще ви даде и данъци, това ще ви даде и заеми, това ще ви даде и хора, които ще вземат пушките и ще стоят там, където ще им се запов'да, да бранят границите. Ако вие не оздравите стопанството, ако вие не оздравите хората, ако вие не обогородите души, ако вие гн'ва и отмъщението не премахнете, вие сте загубени — не вие, (Сочи министерската маса) вие сте там временно — вие съсипвате България, вие съсипвате отечеството. И този абсурд, и тази хипокризия трябва да отидат вече въ историята. Стига! Стига плащане данъ на такива заблуждения.

Но понеже и това не стигаше, дойде друго: см'няваха се измислиците на т'зи, като искаха да се отложи разрешението, за да се опрости мнозинството, та да няма нужда да се даде помощ на чов'ка, който страда въ тази страна. Тези се см'няваха ежедневно. Казваха: т'зи заслужават, он'зи не заслужават. Пияници, развратници: купили автомобили, построили къщи, отворили кантори, вземали давали или жилили се и пак харчили — вс'ки тия не заслужават! И продължаваха: трябва да се отделят т'зи, които заслужават, от ония, които не заслужават. Е, г-н министре, вие и вашите предшественици 8 години карате нещастни български граждани да дефилират пред българският съдилища и всевъзможни комисии, ликвидационни, първоначални, окръжатели и предводителни, за да ги класират кои заслужават и кои не заслужават. Какъв е резултатът? Нула, кръстосана нула! Вие не успяхте да турите на едно по-гол'мо, на едно от малко-малко по-значително меншество от българския народ печата: „Ето ги виновниците за катастрофата, ето, т' са виновници за своето нещастие: пиха, развратничиха, гуляха, разхождаха се с' автомобили“. Нищо подобно не можат да установите! Установи се само едно: всички са бедни, нещастни, честни, безкорнено трудолюбиви, полагащи 16 часа денонощно непрекъснат труд. Явиха се т' пред Вас и Ви казваха: „Не можем да плащаме“. Продадохте им имотите. Аз имам тук книга с' дати и номера, ако е по-тр'бно ще Ви цитирам, как са продавани имоти. За 600.000 л. къща продадена за 32.000 л.; 180 декара ниви продадени за 26.000 л. Един, два, три, сто хиляди примера въ тая същата посока. Вашият закон досега доубива т'зи хора и въпр'ки това вс'ки тия, които вие убивахте, които вие карате да дефилират, да се изтезават, да се унижават, са живи. (Ржкоплъскания от л'во) Вие, а не т', сте днес на подсъдимата скамейка. Вие трябва да дадете и при това сериозен и почтен закон. Т' са живи! И децата, и внуците им са живи и т' искат своето право на живот!

Г-да народни представители! Аз не мога да говоря спокойно. Девет години от своя живот аз посветих волю-неволю на тая проблема. И не е за приказки. Граматни огорчения изпитах. Аз исках честно да допринеса каквото мога за разрешението й. Проблемата съществува и това не е за см'х. Тук животът се унищожава. Въпр'ки това от унищожението пак се ражда тоя живот, той иска своето право, и вие сте длъжни да му го дадете.

Г-да! Да се убеждаваме, че проблемата съществува, че има задължителност, която трябва да нам'ри начина на разрешението си след всички тия преживелици, след всичко това, което всички знаете и, главно, сте длъжни да знаете, е свършено напразен труд. Аз само една малка данна ще дам. На 1929 г. общият индекс на цените, като 1926 г. се вземе за 100, е 111, на 1930 г. — 90, на 1931 — 74, на 1932 — 64, на 1933 — 58, на 1934 — 59, на 1935 — 60 и т. н. Това, което беше на 1929 г. 100, то спадна на 1930 г. с' 17.5%, а на 1933 г. с' 35.5%. Всичко това се отрази, преди всичко, върху платежните възможности и способности на стопаните.

Г-да! Въ библията пише: „Вс'ки 7 години се преглеждаха см'тките на вс'ки, които имат да вземат и които имат да дават“, така наречената соломонава сейсактия, всеобщо задичаване. Братята Гракхи въ Рим не извършиха чудо, а реално д'ло, нужно на държавата и на

рода: натрупанитѣ и невъзможно да бждатъ плащани, при промѣнливѣ се условия, дългове, трѣбваше да бждатъ редуцирани или заличени.

Г-да народни представители! Още на 1934 г. на това мѣсто азъ изнесохъ цѣла редица отъ факти, кждето банки, които се занимаватъ само съ едно — съ печалба отъ пари, колкото е възможно съ по-голямъ процентъ, съ 20, съ 30, съ 40%, ликвидираха съ своитѣ дължници. Защо? Промѣнливиха се условията и заради това тѣ побързаха сами да разрешатъ въпроса, защото по-малкото пари станаха по-ценни и съ тѣхното по-бързо обращение се наваксна онова, което иначе се губи. Тая елементарна, проста и ясна истина, че икономическата свобода е, която ражда ценности, а не робството, българскиятъ законодател не можа да разбере. Г-нъ министърътъ на правосъдието ни дава сега, трѣба да признае това, една сложна филитранна работа, широко развитъ законопроектъ, но който за съжаление не влиза въ същността и не прави нито една крачка напредъ, за да разреши въпроса. Азъ искамъ да бжда справедливъ. Азъ признавамъ, че той е работилъ много, но като е разработилъ най-големитѣ подробности, заблудилъ се е въ тѣхъ и е изгубилъ изъ предъ видъ главната целъ, която трѣба да има единъ такъвъ законъ, именно кжде е основата, кжде е базата, за да се възроди новиятъ човѣкъ, новиятъ стопанинъ да стѣпи на нозетѣ си свободенъ и обнадежденъ.

Минавамъ за една минута само малко напредъ. Всичко това, което министърътъ е начерталъ тукъ, ако вие, г-да народни представители, го одобрите днеска, а утре бждатъ повикани петъ набора подъ знамената, то нѣма да струва петъ пари, защото ще се наложатъ тогава мораториуми и всичко това става безпредметно, не си струва труда.

Стефанъ Цановъ: Въ пanteона на безсмъртнитѣ!

Петко Стояновъ: Едно малко, казвамъ, забъркване, една война или едно по-значително продължаване на сегашното положение на свѣта; едно компрометиране на нашата реколта въ цена или въ липса на мѣсто да бжде пласирана — свършено е. Всичко това, което сте написали въ законопроекта, и да стане законъ, нѣма да струва петъ пари, защото ще трѣбва новъ законъ да се помогне на населението и при новосъздаденото положение.

Само едно единствено разрешение има, г-да народни представители: дайте свобода на българския стопанинъ. А това значи, махнете всичкитѣ процедури, махнете всички клаузи и клаузули; дайте просто и ясно животътъ непосредствено да трѣгне по своитѣ релси. А кои сѣ тѣ? Намалете задълженията общо съ 50%, настрѣчете редовното плащане съ допълнителни намаления, улеснете предсрочнитѣ ликвидации съ нови отстъпки; премахнете тази Погасителна каса, която никому не е нужна и която вие сте развили тукъ въ банка, банка на „батакчинтъ“ и вие ще бждете на правилъ пътъ, действително ще разрешите въпроса. А както е законопроектътъ, ако той бжде приетъ, вие обявявате всички хора за крепостни роби. Който нѣкога е дължалъ нѣщо, той остава вѣчно да дължи: въ 40 години ако не може да се издължи — 20 години ще плаща, а ако настѣпятъ известни по-други условия, тогава срокътъ ще се наложи още да се продължи и ще върви така до безконечност. Когато сѣ освобождавани селянитѣ отъ крепостно робство и имъ сѣ давали земи за смѣтка на помѣщицитѣ, първитѣ сѣ били задължавани да плащатъ погашения. Така бѣше и съ нашитѣ чифлигари, населяващи господарскитѣ земи, които трѣбваше по специалния законъ отъ 1882 г. да плащатъ на чорбаджитѣ, на турскитѣ бейове, особено въ Кюстендилско и Дупнишко, годишни погашения. И понеже не можеха да плащатъ до безконечност, изплати се стойността на тия земи съ срѣдствата на тогавашнитѣ сиротски каси, като задълженията на тия хора останаха къмъ Земедѣлската банка до 1890—1892, когато всичко това се заличи и се свърши.

Стефанъ Цановъ: Изплатиха се изъ единъ пътъ.

Петко Стояновъ: Така става и въ Русия, когато бѣха освободени селянитѣ. Това се създава и сега тукъ Оня, който е вземалъ пари, вие го обръщате въ икономически робъ и му казвате: Господине! Докато ти си живъ, ти ще имашъ само единъ господаръ. Господъ Богъ твой естъ Погасителна каса! (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ лѣво) Докато ти си живъ, ти ще почиташъ тая Погасителна каса и нѣма да имашъ другъ Господъ.

Йорданъ Русевъ: И да се моли на кредиторитѣ!

Петко Стояновъ: Това е абсурдъ. Тая Погасителна каса сега поглъща годишно 30 милиона лева. Едно време вие, г-нъ Йотовъ — ще си спомните — бѣхте дѣсна ржка на г-нъ Стефанъ Стефановъ и на г-нъ Никола Мушановъ при създаването на тоя чудовищенъ, глупашки законъ самъ по себе си.

Министъръ Никола Йотовъ: Азъ го критикувахъ тогава. Четете дневникитѣ на Народното събрание.

Петко Стояновъ: Вие нѣма да отречете това. Азъ Ви предлагамъ всичката почитъ, но вие нѣма да отречете, че бѣхте дѣсна имъ ржка. Тогава ние имъ казахме: Г-да! Погасителната каса е ненуждна. Нужно е ежегодно да се дава една субсидия на засегнатитѣ отъ тая очистителна операция кредитни институти, на първо мѣсто Земедѣлската банка. Нужно е най-сетне да се предвидятъ известни суми — 50, 100 милиона, а азъ казахъ даже 200 милиона лева. Но тогава всички вие викахте „Хо-хо-хо-хо!“, смѣхте се. Всичко това ви бѣше толкова смѣшно! Колко жалки сте вие днесъ! Предвидѣхте въ тоя законъ едно нѣщо, падна приходътъ отъ данѣцитѣ, нѣма да се вземе нищо, а въ бюджета предвиджате 200 милиона лева ежегодна субсидия на Погасителната каса! Я тия 200 милиона лева ги разставете на 20 години съ тѣхната лихва и прибавете къмъ тѣхъ тия 30 милиона лева, които давате на Погасителната каса за 20 години, и вижте каква сума ще получите, г-да. Г-нъ Божиловъ! Направете еднъ заемъ, за да освободите България отъ задълженията, а не единъ заемъ, който да давате на инженеритѣ, които не знаятъ, кои шосета да правятъ и какъ да ги правятъ. Дайте тия суми, които се ангажирате съ законъ ежегодно да предвиджате, похарчете ги. Ще получите една огромна сума, съ която ще заплатите не това, което популярнитѣ банки или земедѣлскитѣ кооперации ще бждатъ заставени днесъ да изгубватъ, но ще създадете свободни срѣдства, съ които ще може да почне кредитирането.

Ето защо азъ смѣтамъ, че тоя начинъ на опериране, който ни се предлага съ тоя законопроектъ, не издържа никаква критика.

На пръвъ погледъ, обаче, катоchedи има и нѣщо хубаво. Г-да народни представители! Отечени дължници, огромното множество на българскитѣ стопани, лишени отъ възможността да разполагатъ съ свободни срѣдства да плащатъ погашения въ продължение на последнитѣ 6-7 години, се обединиха въ единъ вопль и казахъ: Дайте разсрочки, разсрочете задълженията за по-дълго време! Вие сте дали ухо на голя въплъ и казвате: 10-тъ години — ги правимъ 20; 5-тъ години — ги правимъ 10. Азъ сега нѣма да се спирамъ на този въпросъ, защото все ми се струва, че вие знаете законопроекта, колкото мога и азъ се помъжихъ да го разбера. Г-да! Всички сте чели законопроекта, нѣма защо да цитирамъ. Вие, г-нъ министре, давате нова разсрочка — за единъ, за другъ, за трети случай. Азъ намѣрихъ, че вие давате 5 вида нови разсрочки за различнитѣ случаи и казвате на дължника: Едно трѣба да имашъ предъ видъ, г-не — ти ще плащашъ. И понеже по закона ще си дълженъ да плащашъ, азъ ги разсрочвамъ: отъ 10 на 20 години, отъ 5 на 10. Питамъ Ви азъ, г-нъ Йотовъ, вие сериозно ли мислите, че тая работа достатъчно може да продължи 20 години? Вие сте добъръ юристъ, макаръ че тукъ има едно писмо отъ колежитѣ отъ Пазарджикъ за Вашето противозаконно вмѣшательство.

Министъръ Никола Йотовъ: Ще получите и отъ другата колегия писмо!

Петко Стояновъ: Но затварямъ тая скоба вие, който сте единъ добъръ юристъ, . . .

Министъръ Никола Йотовъ: Ще получите писмо и отъ другата колегия. Въ това писмо нѣма абсолютно никаква истина — това Ви заявявамъ.

Петко Стояновъ: . . . сериозно ли мислите, че 20 години може да продължава тая работа! Ами че утре може да имаме това или онова — знаемъ ли ние какво ще се случи? Вие тукъ насъ не ни освѣтлявате. Вие искате отъ насъ кредити и пари, а ни затваряте устата. Казвате: Давайте пари, гласувайте, викайте „ура!“ и мълчете, нѣма защо да питате! (Ржкоплѣскания отъ лѣво) При тази атмосфера, вие шегувате ли се или сериозно мислите? Вие сте министъръ на България, 20 години да се разтака тая работа, вие помислихте ли, че може да излѣзе отъ нея нѣщо? Очевидно — не. По тоя въпросъ

трѣбватъ бързи решения, взети свободно. Защо бѣгате отъ простото решение и отивате къмъ безконечното, проточеното, тъмното и неясното? Просто дайте да се намалатъ съ 50% задълженията.

Министъръ Никола Йотовъ: А останалото веднага ли да го плащатъ или въ срокъ?

Петко Стояновъ: Разбира се, за изплащане на останалото ще дадете единъ срокъ.

Министъръ Никола Йотовъ: Колко години? Вие сте професоръ! Кажете, колко години да предвидимъ за изплащане на останалото! Азъ ще приема Вашата рецепта за опрощаване 50%, но веднага ли ще се плаща останалото? Или 30% ще се плаща веднага, а останалото въ 20 години. Кое е по-тежко? Ние сега даваме 70% намаление съ разсрочка за 20 години.

Петко Стояновъ: Моля Ви се, недейте ме прекъсва. Вие сега давате 70% намаление, но съ облигации.

Министъръ Никола Йотовъ: Недейте говори така. Дайте формулата, и азъ декларирамъ тукъ предъ народното представителство, че ще приема тая формула.

Петко Стояновъ: Вие сами трѣбва да решите. Не може да искате отъ мене да Ви дамъ формула и не можете да ме заставите да Ви я дамъ.

Дончо Узуновъ: Дайте формулата да я видимъ.

Петко Стояновъ: Вие знаете ли кога ние ще ви дадемъ формулата? Когато ние дойдемъ тамъ (Сочи министерската маса)...

Викове отъ дѣсно и центъра: О-о-о!

Петко Стояновъ: ... и когато вие не бъдете тамъ, дето сте сега. Формулата ще я даде онзи, който управлява. Управникътъ дава формулата. Азъ Ви говоря сериозно и не се смѣя, и Вие сте длъжни, когато ме питате, сериозно да ме питате и сериозно да приемете моя отговоръ. (Ръжкоплѣскания отъ дѣво и възрастни отъ дѣсно и центъра) Ако вие нѣмате формула, вие не сте за управници, а ако имате формула, ще я защитавате, а нѣма да ми казвате: дайте ни формула!

Министъръ Никола Йотовъ: Нашата формула е дадена съ законопроекта. Дайте вашата.

Дончо Узуновъ: Споредъ мене, честенъ политикъ е той, който има формула за разрешаването на една проблема и е готовъ да я даде.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля!

Петко Стояновъ: Споредъ мене, честниятъ политикъ, когато нѣма нищо въ главата си, трѣбва да си отиде въ къщи! (Смѣхъ и ръжкоплѣскания въ дѣво и възрастни отъ дѣсно и центъра)

Георги Шишковъ: Такъвъ езикъ не Ви прилича — професоръ!

Боянъ Василевъ: Дайте формулата какъ ще се платятъ 50% отъ задълженията за една година.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля ви се!

Боянъ Василевъ: Искате 50% отъ задълженията да се опростятъ, а останалото да се изплати. Дайте формулата какъ ще се платятъ за една година.

Стефанъ Цановъ: Азъ не вѣрвамъ Василевъ да е събркалъ професиията си.

Петко Стояновъ: Азъ поставямъ другъ въпросъ, г-да — азъ ще дойда по-после до главниятъ положения на законопроекта. Следъ всичко това, което казахъ, въпросътъ, който сега се поставя, е: защо проблемата продължава да съществува? Защо тя иска своето разрешение?

Първата причина за това е, че днесъ ние работимъ съ една по-скѣпа монета. Парата стана скѣпа. Това обикновено го казва всѣки единъ човѣкъ. Това е една мѣдростъ, практическа, но честна и главното — правилна мѣдростъ. Втората причина е, че продуктътъ на труда стана

безконечно евтинъ и нѣма държава, нѣма обществени институции, които да поставятъ стражи, за да се увеличи тази цена. Когато говорите, че трѣбва да бѣде разрешена кризата, и че ще бѣде разрешенъ въпросътъ за задълженията, а не взимате мѣрки да защитите ценитъ на чародното производство, очевидно е, че се върши една непочтеностъ или се проявява едно неразбиране. Кажете ми, какви сѣ мѣрките, които се вземаха, за да бѣдатъ защитени ценитъ на ония продукти, съ които може да се посрещнатъ задълженията. Ако азъ ще трѣбва днесъ да плащамъ, общо казано, единица монета съ два килограма мое собствено произведение, когато по-рано съмъ я купувалъ само съ единъ килограмъ, т. е., съ половината отъ това, което днесъ ми се иска, очевидно е, че азъ съмъ злепоставенъ. Кой е длъженъ да застане въ моя помощъ? — Обществото, правителството! Кои сѣ мѣрките, които отъ 9 години насамъ се взеха въ това отношение — да бѣде повдигната платежоспособността на българския стопанинъ, следователно, на българския длъжникъ? Нищо не може да кажемъ. Досега българската стопанско-политическа държавна мисълъ стои само върху едно: произвеждай, произвеждай колкото можешъ повече; произвеждай и ще получишъ малко повече. Това не даде резултатъ, г-да. Ето защо, проблемата продължава да съществува.

Но не сѣ само тия причинитъ. Ако въпросътъ за задълженията тежи днесъ толкова много, то е заради това, г-да, защото не се създаде възможностъ да бѣде кредитиранъ българскиятъ стопанинъ. Кредитъ нѣма. Нѣма срѣдства. Вие виждате, тия срѣдства, които се събиратъ отъ Българската земеделска банка; срѣдствата, които се събиратъ въ други кредитни институти — Пощенска каса и пр. — кой взема тия срѣдства, кой взема тия пари напредъ. — Г-нъ Божиловъ! Тамъ, въ народа тия срѣдства не отиватъ. За народа нищо досега не се даде. Азъ не казвамъ, че умишлено това се прави. Но то се прави, и заради това долу нѣма кредитоспособностъ. Поръчителството излизе отъ употребление, защото продължава да съществува досегашниятъ режимъ на чл. 11. А Вие помнете, че азъ, при приемане на първия законъ за облекчение длъжниците, направихъ това именно предложение, което днесъ Вие правите.

Министъръ Никола Йотовъ: Това трѣбва да Ви радва.

Петко Стояновъ: Радва ме, но Вие тогава бѣхте противъ. Вие съсипахте поръчителството съ досегашната система.

Министъръ Никола Йотовъ: Ще говоря после и ще Ви отговоря.

Петко Стояновъ: Вие съсипахте тия хора, Вие ги заличихте. Днесъ поръчителни нѣма.

Второ, нѣма активни новъ. Производство етино, недостатъчно, и вследствие на това хората страдатъ отъ липса на срѣдства. Ние единъ въпросъ днесъ трѣбва да разрешимъ: кредитоспособността да бѣде създадена, да се създадатъ кредитоспособни стопани. Дотогава докогато тази проблема нѣма да бѣде разрешена, въпросътъ за задължливостта ще стои като проблема, който трѣбва да се разреши, и ако днесъ не я разрешимъ съ опрощаване задълженията съ 30%, както се предложи едно време, ако утре не я разрешимъ съ опрощаване задълженията съ 50%, други денъ може да се наложи да ги опрощавате 70%, а може би и съ 100%, г-нъ министре, което азъ не бихъ желалъ. Но може да се наложи и съ 100% да опрощавате. Времената сѣ лукави, ние нищо не знаемъ какво ни чака утре и какво ще дойде. И за да посрещнемъ лукавнитъ времена, трѣбва да предупреждаваме. А предупреждението е: да свѣржешъ днесъ това огромно множество отъ български стопани, задължители съ държавата, съ имота.

Но питате ли се вие какво означава това: толкова години на хората имъ продаватъ имотитъ, къщитъ, нивитъ! Писъкъ по цѣлата страна — писъкъ: „Сирете продаждитъ!“ Вие ги спирате, не ги спирате — игра! Продаватъ се имотитъ, писъкътъ продължава да се удвоява. Какво означава това? Ами това е плачъ, това е позивъ изъ дълното на душата на българския стопанинъ, да не му отнематъ основата, да не го пролетаризиратъ, а да му дадете възможностъ да остане той стопанинъ. Той не иска да бѣде пролетарий — разбирате ли Вие? Той се бори съ всички срѣдства противъ това. Не сѣ вашитъ полицейски мѣрки днесъ, дето ги взимате и утре ще ги вземате, които ще спасяватъ страната отъ комунистическата агитация, отъ зловреднитъ противодържавни агитации, а това е здра-

Вият инстинкт, здравият разум на българския стопанин: дайте ми земята, не ми отнемайте свободата! Въ основата на всичкото това движение, което преживяваме от 9-10 г. насам, е борбата против пролетаризацията. А вие искате да пролетаризирате българския стопанин, искате да го хвърлите въ обятията на революцията, въ обятията на неизвестността, въ обятията на унищожението. Той се бори съ всички средства. Вие това не разбирате ли, вие това не виждате ли, вие това не уважавате ли? Това е държавата.

Иванъ Петровъ: Кои вие?

Петко Стояновъ: Вие дойдохте късно, после ще Ви отговоря.

Драганъ Кисовъ: Вашият бившъ министъръ Гуневъ, който си купи къща.

Йорданъ Русевъ: Тъ насърчаватъ пролетаризиранието.

Иванъ Петровъ: Кои вие? Кажете.

Петко Стояновъ: Късно дойдохте. Ако бяхте дошли порано, щяхъ да Ви отговоря.

Иванъ Петровъ: Съжалявамъ.

Петко Стояновъ: Именно затова бъдете любезни да млъкнете сега.

Недѣлко Атанасовъ: Разрушихте чувството на собственост у селянина.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Петко Стояновъ: Тази психика, която спасява България и която ще я запази, тая психика вие я рушите въ продължение на толкова години. Но вие виждате, колко тя е здрава, колко тя е жива, какъ тя реагира. И заради това недейте си прави илюзия съ тази алгебра и съ тѣзи филигранни измисленния, (Сочи законопроекта) които сте направили. Нищо нѣма да свършите, а само ще докажете още веднѣжъ, че българското държавно управление е далечъ отъ онова, което е най-здраво въ България — чувството на собственост и чувството на стопанска независимост и свобода. Вие на трѣбва да го унищожите, вие не можете да го премахнете. И заради това вашиятъ законъ е времененъ. Съжалявамъ. Азъ копнѣхъ за единъ законопроектъ, който най-после ще даде разрешение, ако не изпълно, то поне отчасти. Но вашиятъ законъ не разрешава въпроса.

Дончо Узуновъ: Дайте рецента, г-нъ професоре, и ще я поддържаме.

Йорданъ Русевъ: Като стане министъръ, тогава. Иначе не може.

Петко Стояновъ: Благодарение на непредвидливостта, която лежеше и въ закона отъ 1934 г. — тогава го нарекоха „банкерския законъ“; азъ не го нарекохъ банкерски, но го нарекохъ шуръ законъ; така го нарича и г-нъ Палазовъ днесъ, макаръ че той бѣше единъ отъ съветниците на г-нъ Бояджиевъ, когато се създаде тоя законъ...

Стефанъ Цановъ: Все едни и същи съветници ги учатъ и все до единъ и същи край се стига.

Петко Стояновъ: Все същото излиза.

Драганъ Кисовъ: Май че и днесъ е същото.

Боянъ Василевъ: И Палазовъ е банкеръ.

Петко Стояновъ: Моля ви се! Позволете ми да продължа моята мисълъ. Една безсмислица, единъ абсурдъ: създаде се Погасителната каса, и главно, създаде се възможността всѣки единъ кредиторъ да получава облигации срещу задълженията на своитѣ длъжници, които не оспорватъ своитѣ задължения, като държавата остане платецъ чрезъ Погасителната каса. Въ тѣзи, обаче, „процеси“ държавата не фигурираше като трето лице и затова се натрупаха страшно много задължения и се издадоха облигации. Задължения, които бѣха фигурирали въ 5-10 баланса, като несъбираси, оживѣха. Въмѣсто да се издаватъ фалшиви полици, явяваха се странитѣ предъ комиситѣ, единитѣ изповѣдваха, другитѣ признаваха и въ края на краищата

издадени облигации за смѣтка на държавата се уредяваха. Азъ Ви питамъ, г-нъ министре, защо игнорирате тоя въпросъ, защо го не регламентирате? Защо вие въ Вашия законопроектъ нищо не казвате за това? Къде искате вие смѣтка за това? Вие казвате: „Българскиятъ данъкоплатецъ ще плаща, българската хазна трѣбва да поеме всичкото това върху себе си“. Какво ще поеме върху себе си? Да поеме това, което е изчезнало, това, което не е струвало нищо? Защо? Ами че ние тукъ спасяваме длъжницитѣ, а вие въ сжщностъ отегчавате положението на най-главния помощникъ на длъжницитѣ — на държавната хазна. Това е, споредъ мене, г-нъ министре, единъ отъ главнитѣ дефекти на Вашия законопроектъ. Шо си играете вие, що се шегувате вие? Ами това сж милиарди! Какво значение иматъ тѣ за бюджета, вие самъ го знаете. Защо не казвате нищо за това въ Вашия законопроектъ, ако действително имате намѣрение да се разчисти положението?

Бихъ отишелъ още по-нататъкъ въ това отношение, но нѣмамъ време.

Ако и до днесъ проблемата, г-да, за задълженията продължава да съществува, тя съществува за смѣтка на това, че днесъ върху имотитѣ на всички онѣзи, които сж подали заявления и сж признати за длъжници, стои обща възбрана. И затуй тѣ сж убити като кредитоспособни и въобще като активни стопани. Какво правите вие, г-нъ министре, сега? Замѣнявате общата възбрана съ обща ипотека, говорите за „частично очистване“, което азъ не знамъ какъвъ правенъ институтъ е. Каква е разликата между обща ипотека и обща възбрана въ стопанско отношение?

Министъръ Никола Йотовъ: Ще Ви обясня после.

Петко Стояновъ: Нѣма да влизамъ въ правни дискусии, но разлика абсолютно никаква нѣма. А ако и до днесъ съществува проблема за задълженията, покрай всичкитѣ други причини, тя съществува и затова, защото има обща възбрана върху имотитѣ на длъжницитѣ. Съ нищо не разполагашъ, не можешъ да си продадешъ челяднитѣ имоти, а задъ челяднитѣ имоти всичко друго е подъ възбрана и ти си лишенъ отъ всѣкаква възможностъ да съществуващъ, да се оправишъ!

Йорданъ Русевъ: Кредитъ нѣма.

Петко Стояновъ: Единъ отъ най-важнитѣ дефекти на досегашния режимъ, който вие запазвате съ една малка корекция — азъ ще се върна върху това — то е това, че вие не се интересувате за онѣзи стопани, които нѣматъ 50% отъ онова, което дължатъ.

Министъръ Никола Йотовъ: Тѣ именно обиратъ държавата, г-нъ Стояновъ, и затова правимъ закона, защото който има имотъ, не отива да инсценира задължение, а си плаща.

Стефанъ Цановъ: Ще му намалишъ това, което има да дава.

Министъръ Никола Йотовъ: Тия работи, Стефано, ти не ги разбирашъ!

Стефанъ Цановъ: А ти ги эле разбирашъ!

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля Ви се!

Петко Стояновъ: Г-да народни представители! Азъ ви молихъ да не ме прекъсвате, молихъ и г-нъ министра за това. Но той все задава въпроси. Г-нъ министре! Защо така приказвате? По досега действащия законъ, тия, които нѣматъ надъ 50% отъ това, което дължатъ, тѣ дали не влизаха?

Министъръ Никола Йотовъ: Влизаха, г-нъ Стояновъ — по забележката.

Петко Стояновъ: Оставете забележката, тя е за постояннитѣ приходи. Но не е тамъ работата. Това сж само нѣколко лица. За огромното мнозинство това не се отнася; тѣ сж шкартирани, тѣ сж осѣдени. Въ забележката на чл. 3 ли бѣше...

Министъръ Никола Йотовъ: Да.

Петко Стояновъ: ... казано „постоянни доходи“? Сега г-нъ министърътъ промѣни тия думи и казва „фондирани доходи“ — не „постоянни“, напр., запазта, а „фондирани“; значи, отъ къща, отъ капитали и пр., т. е. той още повече стѣснява — само ако доходътъ е отъ къща, ако е отъ капиталъ. Че ако доходътъ е отъ къща, отъ капиталъ,

длъжникът ще отиде ли да подава заявление? Какво приказвате Вие? Това сериозно ли е? Всички тия, за които говорим, въ същност, сж осъдени; тѣ не сж ония, които отиваха да съживяватъ несъбираеми вземания, защото не можеха да се явяватъ предъ комиситѣ, тѣ бѣха шкартирани. Сега имъ се прави смѣтката още по-лошо. Г-нъ министърътъ казва: тѣ сега ще използватъ очистителната операция! Тѣ ще се явятъ предъ съдѣята и той ще каже: колко имотъ имашъ? — 100 гроша. — Колко дължишъ? — 1000 гроша. — Дай имота си, закълни се, че нѣмашъ друго надъ 100-тѣ гроша. — Нѣмамъ нищо надъ 100 гроша! — Тогава — публично продай! Ето очистването!

Какво е очистване? Ако, следъ като сж те „очистили“, получишъ нѣкой паричка, веднага приставътъ ще дойде. Ако шавнешъ нѣкъде и добиешъ нѣкъкъвъ имотецъ, веднага приставътъ ще дойде и ще те екзекутира. Та вие роби ли искате да създавате въ нашата страна — втора категория граждани? Къде го има това?

Министъръ Никола Йотовъ: Казано е: ако длъжникътъ придобие имоти по „безвъзмезденъ начинъ“.

Петко Стояновъ: Какъ е възможно това нѣщо? За ония, които е обявенъ въ несъстоятелностъ и кредиторитѣ му сж се задоволили съ 40 или 60%, ще бѣде пито, платено и той е свободенъ, даже ако има утре нова фирма. Трѣбва ли онии сиромашъ, които е ималъ 100 гроша, а е трѣбвало да плати 1000 гроша, за 900-тѣ гроша да го преследвашъ, да го екзекутиращъ, докато е живъ? И това Вие наричате „очистителна операция“! Вие наричате туй „освобождение“! Та Вие се подигравате съ себе си, г-нъ министре! Вие се подигравате съ законодателството!

Г-да народни представители! Резултатътъ отъ действащата до днеска законъ се изразяваше въ това, че земитѣ се обезцениха, къщитѣ се обезцениха, добитъкътъ се обезцени, инвентарътъ отиде въ тежестъ и всичко това отиде да търси по-крупния, по-големия. Не е ли истина, че въ тѣзи последни 7 години, откакъ се практикуватъ тия облекчителни закони, а специално отъ 1934 г. досега — ето вече на месецъ августъ ще станатъ 5 години — една грамадна частъ отъ имота на жизнеспособнитѣ стопани бѣ разпродадена на публиченъ търгъ? И ако това е така, не означава ли то, че Вашиятъ облекчителенъ законъ до днесъ продължаваше процеса на пролетаризиране на гражданитѣ? Това не подлежи на никакво съмнение.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Загършете, г-нъ Стояновъ!

Министъръ Никола Йотовъ: Нека говори.

Петко Стояновъ: Земята на земеделеца, вследствие на това, което законътъ до днесъ дава като свой резултатъ, се взема отъ трети лица, повечето неземеделци, защото земеделецъ не може да купи, понеже е лишенъ отъ покупна способностъ, защото е лишенъ отъ срѣдства да купува.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Димитъръ Търкалановъ: Да продължимъ въ вторникъ! Нѣма време вече.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Като се изкаже г-нъ Стояновъ, тогава ще видимъ кога ще продължимъ.

Петко Стояновъ: Г-да народни представители! Азъ питамъ г-нъ министра: въ текста на новия законопроектъ къде именно се предвижда спирането на този процесъ на обезземляването на земеделеца? Той ни казва: „Азъ създавамъ нѣколко члена — 98а, 98б, 98в и т. н. — съ които унищожавамъ продажбитѣ“. Кои продажби унищожавате? Вие унищожавате само едни продажби — само продажбитѣ, по които имотътъ е влѣзълъ и стои още въ рѣцетѣ на кредитора. Но щомъ е излѣзълъ отъ рѣцетѣ на кредитора, по Вашия законъ е вече свършено, длъжникътъ може да получи само подаяние, ако кредиторътъ е продалъ имота му за по-голяма сума, но самиятъ имотъ той не може да си върне.

Г-да народни представители! Г-нъ министърътъ на правосѣдието и председателятъ на Камарата сж получили едно писмо отъ нѣкой г-нъ Йосифъ Геновъ отъ Орѣхово, който казва така: (Чете) „За дългъ къмъ Орѣховската популярна банка на 20 януарий 1938 г. се продаде на публиченъ търгъ къщата ми и се възложи на банката кредиторъ. Вчера Популярната банка, за да избѣгне удара на готвещия се законъ за облекчение на длъжниците и съзидание на публична продажба, преди последниятъ

да влѣзе въ сила, прехвърли възложения върху нея мой имотъ на орѣховския адвокатъ еди кой си.

Това е единъ случай, г-да. А такива има хиляди. За Червенобрѣжката популярна банка, за Червенобрѣжката търговска банка мога да ви приведа маса примѣри, където сж екзекутирани длъжници и имъ сж продадени къщитѣ и нивитѣ по мизерни цени.

Министъръ Никола Йотовъ: Ще туримъ отъ 1 януарий, г-нъ Стояновъ, и ще се свърши. За това цѣръ има. Нали имаме добрата воля да го направимъ.

Петко Стояновъ: И азъ казвамъ: понеже това не е единъ единственъ случай, понеже това не става само днесъ, а това е ставало въ продължение на години, ако Вие имате истинско намѣрение да върнете на хората земитѣ, Вие трѣбваше това да го предвидите въ текста на законопроекта. Това може да се поправи. Може и нѣщо друго да се направи, г-нъ Йотовъ: да си вземете закона,...

Министъръ Никола Йотовъ: Той е много хубаво направенъ.

Петко Стояновъ: ... да си вървите и Вие и да дойде другъ, за да се направи нѣщо ново, много по-хубаво. Азъ говоря това, което ще трѣбва да стане: може да си вървите и Вие и да се забрави, че е имало Вашъ законопроектъ и да се създаде другъ законъ, който се изисква отъ живота.

Министъръ Никола Йотовъ: Жалкото е, че не можете да дойдете Вие.

Петко Стояновъ: Вие достатъчно сте се потрудили за това — така че нѣма защо да съжалявате.

Иванъ Петровъ: Освенъ ако Вѣ е безразлично, да има ли законъ или да нѣма.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Петко Стояновъ: Г-да народни представители! Главната целъ, която трѣбва да се осъществи съ единъ законъ за задълженията, е: първо, да се спре пролетаризацията на селскитѣ стопани; второ, да се спре пролетаризацията на занаятчиата, градския стопанинъ. Азъ ще се съглася за известно време, макаръ че не виждамъ това въ законопроекта на г-нъ министра, че има длъжници, които не би трѣбвало да бждатъ засегнати отъ оздравителната операция. Има длъжници, напримѣръ, които дължатъ милиони, които въ продължение на 10 години, откакто сж изпаднали въ тежко положение, не сж си изработили единъ планъ, не сж отишли при своитѣ кредитори да имъ предложатъ своя планъ и да имъ кажатъ: отъ това азъ се отказвамъ, това продавамъ, най-после това вие вземете, но това ми остава и върху него азъ продължавамъ да градя по-нататъшното си съществуване. За такива стопани, за такива банки, даже бихъ казалъ, държавата и народното представителство би трѣбвало да бждатъ малко по-строги. Азъ не отричамъ това. Азъ имамъ тукъ единъ случай, който е просто отвратителенъ. Подписътъ на единъ господинъ, който притежава воденица, е подъ петицията на длъжницитѣ! Той дължи на една популярна банка повече отъ 2 милиона лева, а самъ като кредиторъ е продалъ имотитѣ на селяни въ други села по най-безжалостенъ начинъ на безценица. Такива случаи има много. Азъ не бихъ отрекълъ правото на държавата, особено следъ 8-годишния опитъ отъ началото на първия оздравителенъ законъ, че би трѣбвало тя да постави единъ редъ и такива господа да бждатъ отстранени.

Но, г-нъ министре и г-да народни представители! Преди всичко ние всички тукъ трѣбва да се съгласимъ върху едно нѣщо: да установимъ въ закона понятието „длъжникъ“ — кой е длъжникъ, какво нѣщо е длъжникъ, какво трѣбва да се разбира подъ длъжникъ. Досега бѣше изоставено това нѣщо — комисията решаваше кой е длъжникъ и какво той има, а общитѣ условия бѣха постановени въ чл. чл. 3, 5, 8, 14 а, б, в и т. н. Всичко това бѣше една сложна материя, която много мъчно се поддаваше на едно правилно прилагане. Ние трѣбва да бждемъ наясно, г-да, какво нѣщо е длъжникъ, кой е длъжникъ, кого имаме предвидъ? Азъ за мене си отговарямъ много категорично и ясно: земеделецътъ, който притежава отъ 1 декаръ до 200 декара, занаятчиата и дребнитѣ търговци, включително интеллигентнитѣ, чиновникътъ, които дължатъ отъ 1 л. до 300-500 хиляди лева — това е главната маса, която ние имаме и трѣбва да имаме предвидъ. Срѣд-

ствата, съ които разполага държавата, сж ограничени и ние не можем всичко да направим. Ако насъ ни бѣха послушали тогава на 1934 и 1935 г., когато предлагаше 30% редуциране на задълженията и срокъ максимумъ 15 г. за изплащанията, съ намалена лихва 2, 3 до 4% максимумъ — ние днесъ нѣмахме да имаме тая проблема. Но минаха се оння времена. Насъ никой не ни послуша тогава. Насъ ни смѣтаха за демагози, че не разбираме нѣщата! А вие виждате, какъ днесъ проблемата крещи съ много по-голъми усложнения. Та, искамъ да кажа, едно установяване на понятието „длъжникъ“ трѣбва да бѣде направено. Азъ търсихъ въ цѣлото съдържание на законопроекта да видя въ тая посока нѣщо — не го видѣхъ, съ изключение на параграфитъ 10 и 11, където се правятъ корекции къмъ чл. 14, въ съдържанието на букви А, Б и В, като длъжниците по букви Б и В сега се събиратъ въ една буква Б. Това, споредъ мене, е единъ основенъ дефектъ на сегашния законопроектъ.

Кого имате предвидъ и до кой размѣръ го имате предвидъ? Ясно и категорично кажете. Какво се мотаемъ изъ мъгли, какво още приказваме за това и онова, приказки голѣми за паднали цени, за повдигнати надници и имоти и т. н. Кажете кого имате предвидъ да облекчавате, кой длъжникъ по закона — и точка. Отъ единъ асенъ и категориченъ законъ въ това отношение само ще се спечели. Второ нѣщо. Вие трѣбва да се откажете отъ общата възбрана. Сега вие я трансформирате въ обща ипотека. Не може така, г-да. Ако възбраната остане върху оня, който е длъжникъ въ формата на ипотека, той е пакъ вънъ отъ строя на народното стопанство, той не може да бѣде кредитиранъ. Днесъ никой не може вече да съществува, не може да върши никаква работа, ако не бѣде кредитиранъ. Кредитътъ трѣбва да се тури въ движение, затова защото безъ него не е въ състояние никой да извърши каквато и да е операция. А за да бѣде туренъ въ движение кредитътъ, то значи възбраната трѣбва да бѣде премахната. Но ще ми отговорите: господине, ти толкова ли не разбирашъ, че ако се махне възбраната, т. е. ако нѣма ипотека, длъжникътъ ще продаде утре всичкитъ си имоти и, като продаде всичкитъ си имоти, ние кредиторитъ ще останемъ безъ всѣкакви възможности да се обезпечимъ! Абсурдно е това възражение, г-да народни представители. Не могатъ да бѣдатъ изнесени на публична продажня имотитъ на 300 хиляди стопани, за да бѣдатъ съсипани кредиторитъ на тия 300 хиляди души. Това е абсурдъ да се твърди, че ще има нѣкой, който ще изнесе на публиченъ търгъ толкова имоти!

Министъръ Никола Йотовъ: Доброволно може, г-нъ професоре.

Петко Стояновъ: Казано е доброволно, но открито да отидатъ да продаватъ, това е абсурдъ!

Министъръ Никола Йотовъ: Прехвърлятъ имотитъ си на близки — всевъзможни симуляции правятъ!

Петко Стояновъ: Ето, г-да, къде е, да не кажа най-перфидната, но въ всѣки случай неискрената, непочтената мисль на законопроекта. Законопроектътъ иска да каже: ти, г-не, искашъ азъ — държавата — да те облекча отъ задължението ти, но ти си разбойникъ, ти си вагабонтинъ, ти ще искашъ да си продадешъ и прехвърлишъ имота. Ами азъ какво ще взема утре? Това, обаче, е абсурдъ. Вие нѣмате право да подозирате българския гражданинъ, българския активенъ стопанинъ, който има своитъ петъ сина, семейство най-малко отъ петъ души, който има 100 декара, или 50 декара, или 40 декара, който е живѣлъ и който е съ много по-голъма увѣреностъ, че ще живѣе утре, отколкото азъ и вие, казвамъ, нѣмате право да го подозирате, че ще иска да продава. Ще продадатъ единъ или двама. Вие не знаете ли, г-нъ министри, икономическия законъ, че когато единъ, втори, трети, пети изнесатъ имотитъ си на продажня, тѣ ще се обезценятъ?

Министъръ Никола Йотовъ: Г-нъ Стояновъ! Симуляции правятъ. Не сте били долу между народа, непосредствено да видите какво става.

Петко Стояновъ: Азъ пари подъ лихва не съмъ давалъ, а съмъ вземалъ и съмъ между народа.

Министъръ Никола Йотовъ: И азъ не съмъ давалъ — заявявамъ това предъ цѣлото Събрание. Недейте слуша разни слухове, а говорете факти.

Петко Стояновъ: Не визирамъ Васъ!

Министъръ Никола Йотовъ: Говорите по единъ сериозенъ въпросъ. Недейте си служи съ диверсии.

Петко Стояновъ: Азъ казвамъ, че нѣкой казва, че познава народа, а всѣшностъ дава пари подъ лихва, като обикновенъ лихваръ.

Министъръ Никола Йотовъ: Давамъ Ви всички пари, дадени отъ менъ подъ лихва, за 5.000 л. Дайте ми 5.000 л. да Ви ги прехвърля. Може ли такива работи да се приказватъ! По сериозенъ въпросъ се приказва, а съ диверсии си служите. Азъ съжалявамъ, че единъ професоръ може така да приказва.

Димитъръ Кушевъ: Въмсто да се похвалите, че имате пари, казвате, че нѣмате. Това не е достоинство.

Министъръ Никола Йотовъ: Който отъ Васъ е съгласенъ, давамъ му ги. Една печалба ще реализира.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля, г-да, дайте възможностъ на оратора да свърши.

Петко Стояновъ: Г-да народни представители! Въпросътъ за общата ипотека, по-рано общата възбрана, е генераленъ въпросъ. Не бѣде ли и той разрешенъ, нѣма разрешение на проблемата, тя ще си остане затова, защото хората ще продължаватъ да гладуватъ, тъй като стопанството на този, който притежава 70 декара, е дефицитерно. Какъвто приходъ се яви, въ момента на появяването му агентитъ на министра на финанситъ го взематъ. Дефицитерността не му позволява да бѣде кредитиранъ, общата възбрана унищожава всѣкаква възможностъ за каквато и да е инициатива. Прочее, този институтъ трѣбва да бѣде премахнатъ.

Какъ ще бѣде премахнатъ? Като намалите 50% отъ задълженията на хората и оставите тѣ да бѣдатъ задължени съ другитъ 50%. Тогава вие нѣма да имате нужда отъ възбрана, затова защото нѣма глупци, на които, като се направи едно намаление отъ 50%, да отидатъ да продаватъ имотитъ си, защото не биха желали да платятъ другитъ 50%. Такива глупци стопани нѣма въ България; не може да се намѣрятъ въ никоя страна. Направете това, което азъ ви предлагамъ, и вие ще видите, че положителниятъ ефектъ ще се яви.

Другъ единъ въпросъ, който не се засѣга въ законопроекта на г-нъ министра, е въпросътъ за прѣкомѣрнитъ лихви. Защо, г-нъ министри, вие не засѣгате този въпросъ? Размѣрътъ на задълженията днесъ включва въ себе си нѣкогашнитъ голѣми лихви. Ако вие бихте се върнали, както ние на времето си препоръчвахме и молихме, но нѣмахме кой да слуша, назадъ къмъ момента на възникването на дълга и отъ този моментъ олихвяването го направите съ 2%, съ 3%, съ 4% максимумъ, вие заедно съ това щѣхте да редуцирате задължението до 50% и надъ 50%. Добре, г-да народни представители, да направимъ една анкета. Г-нъ министърътъ се хвали, че той е правилъ голѣми анкети. Ако ги е правилъ, той знае много добре едно. Нѣмамъ време сега да излагамъ тукъ масата данни, които имамъ, но на второ четене азъ ще направя това. Единъ сключилъ заемъ презъ 1925 или 1926 г. Понеже лихвата тогава бѣше 16% минимумъ, а отиваше и до 24 и 28%, забавянето въ плащанията увеличаваше задължението и тогава, когато дойдеше да се плаща, оказваше се, че задължението е чрезмѣрно голѣмо. Азъ имамъ смѣткитъ на маса длъжници. Единъ длъжникъ казва: „Сключихъ заемъ 140.000 л., платихъ досега 180.000 л., дължа още 220.000 л.“ Това е стопански абсурдъ! Прѣкомѣрнитъ лихви, олихвяването, тримесечно или шестмесечно, всичко това създава фактическо робство. Вие, ако създавате единъ социаленъ законъ, нѣмахте ли това елементарно социално чувство да кажете: я да видимъ, какъвъ заемъ сключихте? 140.000 л. при 6 или 7% нормална лихва или при редуцирана, каквато азъ установявамъ като законодатель, 2% торътъ? Толкова. Остава длъжникътъ да дължи толкова. Азъ не проповѣдамъ социализмъ, г-да, азъ не проповѣдамъ анархизмъ, азъ предлагамъ човѣщина. Ако вие имате елементарно човѣшко чувство и направите тия смѣтки, за васъ щѣше да бѣде ясно защо една къща за 600.000 л. въ Червенъ брѣгъ е била продадена за 42.000 л. Тя е фотографирана и ви е изпратена.

Нѣкой отъ лѣво: И то да е само единъ случай!

Министъръ Никола Йотовъ: Затова се унищожаватъ продажнитъ.

Петко Стояновъ: Къде въ Вашия законъ засѣгате въпроса за прѣкомѣрнитѣ лихви?

Министъръ Никола Йотовъ: Вземете чл. 14, съ който се намаляват прѣкомѣрнитѣ лихви. Четете текста на чл. 14. И сега предвиждаме срѣдство противъ това: допуска се вѣщо лице, което не се допускаше по-рано. Предвиждаме и клетва мимо общия правенъ принципъ. Значи азъ съмъ се погрижилъ за прѣкомѣрнитѣ лихви. Какво можемъ да направимъ повече? Това, което можемъ, сме го направили.

Нѣкой отъ дѣсно: Съ четири закона не е направено, а сега се иска да се направи.

Петко Стояновъ: Това, което Вие правите, не е абсолютно нищо ново.

Министъръ Никола Йотовъ: Азъ съмъ далъ доказателства...

Петко Стояновъ: Никакви доказателства, нѣма. Вие трѣбва да декретирате, че лихвата отъ датата на сключване на заема, отъ контракуването на задължението е толкова за тия, които дължатъ толкова или които сж признати за длъжници, както казахъ въ самото начало. Вие предвиждате експертъ, ще правите изчисления и пр. Това сж абсурди. Това показва, че оставате двусмислена и дълга процедура, това значи харчене на пари, това показва, че нѣмате социално чувство.

Димитъръ Търкалановъ: Принциплътъ е: обраниятъ е обранъ. Що е внесено, не се връща.

Драганъ Кисловъ: Казвате клетва, ама не се прилага. И въ гражданската процедура има решителна клетва, но кой я прилага днесъ?

Министъръ Никола Йотовъ: Тогава Вие кажете какво. Вие сте юристъ. Кажете.

Драганъ Кисловъ: Досега комисията не я прилагаше.

Министъръ Никола Йотовъ: Сега предвиждаме да я прилага.

Петко Стояновъ: Г-да народни представители! Последниятъ въпросъ, който искамъ да засегна, това е въпросътъ кой да понесе загубитъ, кой трѣбва да участвува въ загубитъ, които налага оздравителната операция? За менъ едно е ясно и струва ми се вие не можете да го опровергавате. Ако, остане това положение, което досега съществуваше въ закона, макаръ че се правятъ известни корекции, като се плащатъ облигациитъ при единъ максималенъ курсъ 70%, всѣщностъ въпросътъ не е разрешенъ. Тукъ се почнаха и спорове. Както виждате, азъ досега не засегнахъ онѣзи, които правѣха възражения и които правятъ възражения срещу новитъ намаления, които законопроектътъ въвежда. Г-да народни представители! Въпросътъ за задълженията е въпросъ общъ, но същевременно е и въпросъ индивидуаленъ; той засѣга всички, цѣлото народно стопанство, но ги засѣга въ лицето на конкретнитъ стопани. Въ всѣки единъ конкретенъ случай социалниятъ моментъ веднажъ е повече, другъ пътъ е по-малко проявенъ. А въ оня случай, когато единъ длъжникъ на Популярната банка 2.600.000 л. и въ същото време като кредиторъ отъ своя страна е продалъ имотитъ на своитъ длъжници на безценица, азъ съмъ съгласенъ, че тамъ социалниятъ моментъ съвършено отсъствува.

Министъръ Никола Йотовъ: Така е, и затова го предвиждаме. Позволете единъ въпросъ. Като приемете този принципъ, тогава кажете, ако нѣма индивидуално издирване, какъ тия господа ще отпадатъ, кой ще каже: вие нѣмате право.

Петко Стояновъ: Г-нъ Йотовъ, да Ви възразя. Вѣроятно при второто четене ще говоримъ по тия въпроси подробно. Но азъ съмъ длъженъ сега да Ви отговори, защото Вие ме прекъсвате.

Министъръ Никола Йотовъ: Азъ желая да ми отговорите.

Петко Стояновъ: Ще Ви отговори много накратко. Когато минахъ къмъ конструктивната частъ на моето изложение, азъ Ви казахъ кое е първото нѣщо, което

трѣбва да го има въ законъ — то е да се опредѣли кой е длъжникъ. Азъ Ви казахъ: за менъ земеделецътъ-стопанинъ, занаятчиятъ, градскиятъ стопанинъ, това е сжщността на понятието „длъжникъ“.

Министъръ Никола Йотовъ: Дефиницията ще дадемъ, но кой ще опредѣли кой подпада подъ тази дефиниция?

Петко Стояновъ: Законътъ.

Министъръ Никола Йотовъ: Законътъ опредѣли дефиницията.

Петко Стояновъ: За менъ оня, който дължи милиони лева, е длъжникъ, но въ неговото състояние социалниятъ моментъ е застъпенъ въ много по-малка степенъ, отколкото при оня, който е пионеръ съ 50-100-150 декара.

Министъръ Никола Йотовъ: Да, така е. Азъ за процедурата питамъ — кой ще опредѣли кой е длъжникътъ?

Петко Стояновъ: Ето отговора. На подробноститъ ще дойда после.

Министъръ Никола Йотовъ: Не щете комисия, кой ще опредѣли!

Петко Стояновъ: Прочее, г-да, когато се поставя последниятъ въпросъ, кой ще трѣбва да понесе разноситъ при оздравителната операция, ще се отговори: тамъ, където социалниятъ моментъ е най-ярко застъпенъ, тамъ ще помогне на първо мѣсто държавата. Тезата на Г-нъ Палазовъ, който казва, че който иска да оздравява, не може да прави съ чужда пита майчинъ поменъ, а трѣбва държавата да плаща всичко, не е права. Онѣзи, които се занимаваха на времето съ инфлация на кредитъ, които вземаха по 28 и 40% лихва и които опаричиха пропадналитъ и замръзналитъ си вземания, сж длъжни днеска да редуциратъ своитъ вземания, т. е. да понесатъ частъ отъ дълговетъ.

Министъръ Никола Йотовъ: Това е право.

Петко Стояновъ: Следователно тамъ, където социалниятъ моментъ е повече застъпенъ, тамъ ще помогне на първо мѣсто държавата. А вие какво направихте досега? Който дойдѣше и излѣжеше, че има да взема, а другъ, че има да дава, казвате: вземете облигации. Азъ говорихъ по този въпросъ. Този социаленъ моментъ трѣбва да го внесете, за да коригирате всичко, което е направено. И заради това азъ заявихъ много ясно и категорично, макаръ че може би ще влизамъ въ спорове съ други г-да: всички кредитори сж длъжни да понесатъ частъ отъ разноситъ по оздравителната операция. Всички сж длъжни да направятъ това. И тъкмо на ония кредитори, които отъ социално, държавно, политическо и стопанско гледище трѣбва да се задържатъ на нозетъ си, защото сж нуждни и по-нататъкъ за сжщия този облекченъ стопанинъ, тъкмо на тѣхъ държавата трѣбва да помогне. Г-нъ министърътъ на финанситъ знае много добре, и Вие, г-нъ Йотовъ, вѣроятно ще си спомните, ако сте преглеждали статистиката, която издава Българската народна банка, че презъ последнитъ 8-10 години акционернитъ дружества, банцитъ у насъ постоянно намаляватъ своитъ основни капиталы, а увеличаватъ своитъ операции за смѣтка на влоговетъ. Защо? Ако дойде въпросъ за плащания, ще кажатъ: собственитъ ни капиталы сж редуцирани, сж намалени, повече не можемъ. Тая операция Народната банка я изостави, правителството я изостави безъ всѣкакво внимание, а тя имаше тая целъ — да се бѣга отъ бъдещитъ разплащания. Шоми е така, тогава трѣбва ли държавата и законътъ да благославятъ този начинъ на действие? Ако популярнитъ банки и кредитнитъ кооперации, като кредитори, ще трѣбва да понесатъ известни загуби, дотолкова доколкото тѣ ще поематъ по-нататъкъ мисията на оздравители, държавата ще имъ даде своята подкрепа. Какво сж се подписали тукъ, подъ този законопроектъ, четирима г-да министри? Ясно е едно: въпросътъ за задълженията е единъ въпросъ, въпросътъ за утрешната банкова система и за кредитирането на българскитъ стопани, е другъ въпросъ. Тѣ трѣбва да бѣдатъ раздѣлени. И колкото по-скоро и решително тѣзи въпроси бѣдатъ раздѣлени, толкова по-скоро и правилно ще бѣдатъ разрешени, и единиятъ, и другиятъ. Следователно, г-да народни представители, ако нѣкога българскиятъ стопанинъ е създавалъ и създава популярни банки, съюзъ на популярнитъ банки и кредитни кооперации, той не ги е създавалъ, за да седятъ вътре г-да директоритъ или

чиновниците, ами ги е създал, за да си помогне. И днес именно е моментът, когато помощта трябва да бъде дадена. И който кредитен институт излезе от това сражение по-слаб, доколкаво доколкото той ще носи социална функция по-нататък, ще получи подкрепа от държавата и ще стъпи отново на нозетъ си. Но днес кооперациите да формулират възражения и да не позволяват да се роди новъ живот, защото трябва онова, което е създадено там, бюрократическото, да продължава да съществува, това е абсурдъ. И азъ мисля, че въ това отношение всичките възражения, които се правят и които могат да бъдат направени, нямат абсолютно никакво значение.

Заклучавамъ, г-да народни представители. Споредъ мосто схващане законътъ на г-нъ Йотовъ, приподписанъ още отъ трима министри...

Нѣкой отъ дѣсно: Той е на правителството.

Петко Стояновъ: По този въпросъ азъ говорихъ, господине, по Вие отсъствувахте. — ... е законъ, който усложнява оздравителната операция. Той дава разсрочки, но създава нова стагнация. Той не освобождава стопанина. Той създава нова банка, паразитно учреждение, наречено Погасителна каса, която поема по отношение на недостатъчно платежеспособните български граждански функции на вѣченъ опекунъ. Съ срѣдствата, които трябва да се предвидятъ споредъ закона въ бюджета, и съ срѣдствата, които отиватъ за Погасителната каса, капитализирани за 10 г., може да се създаде единъ огроменъ капиталъ, съ който оздравителната операция може да бъде извършена веднага.

Азъ поддържамъ, г-да, първо, 50% намаление на задълженията на ония, които влизатъ въ категорията на длъжниците, така, както азъ ги определяхъ, и, второ, разсрочки въ единъ късъ периодъ отъ 5—10, максимумъ до 15 години за остатъка, съобразно съ величината, като добавямъ да се създадатъ нови насърчения въ видъ на допълнителни намаления за ония, които редовно и предсрочно биха пожелали и биха напѣрили възможностъ да доизплатятъ другата половина. Този принципъ е приложенъ вече и на други мѣста, той не е нѣщо ново. Г-да! Излиза единъ вестникъ въ Добричъ — „Добруджански гласъ“. Въ бр. 163, година втора, се казва — внимавайте, на български езикъ е написано, нѣма тукъ шега: „Нашиятъ съветъ, който сме отправили и другъ пътъ къмъ длъжниците, е билъ: не чрезъ спогодби, а чрезъ съблюденіе на закона за задълженията да се изплатятъ дълговетъ. 50% сж опростени. Дължите всички само втората половина отъ своя дългъ“.

Председателстващъ Георги Марковъ: Моля, заключете.

Петко Стояновъ: Това трябва да бъде направено и у насъ. И ако при редовното, и предсрочно изплащане се направятъ нови намаления, тогава всички ще избързатъ по-скоро да се освободятъ отъ задълженията си. За мене е ясно, г-да народни представители, че тази сложностъ, която законопроектътъ създава, е сложностъ, която нѣма да даде никакви резултати. Азъ повтарямъ: при малко по-големо усложнение на международните отношения, при повишаване само на петъ набори, всичко това, което пише г-нъ министърътъ, ще падне веднага и ние ще бъдемъ

сварени отъ събитията съ стопански роби, съ ограничени хора. А това не бива да стане. Който постѣпва така, той продължава разединението и разрушаването на българската сила.

Г-да народни представители! Азъ слизамъ отъ трибуната съ следното заявление. Слушахъ мнозина, които приказваха за задълженията. Много величия, които се противопоставиха и заплашваха, минаха, отидоха си и се забравиха. Днешното Народно събрание не се състои отъ величия, а се състои отъ трезви хора, които претендиратъ, че сж въ контактъ съ „новото“ въ живота. А „новото“ е свободата, нуждата отъ свобода, отъ стопанско самоопредѣление, отъ стопанско творчество. Ако и това Народно събрание не създаде атмосфера и възможностъ за новото, и то ще се присъедини къмъ ония бивши величия, за които говоря, и то ще потвърди още веднажъ, че въ България здравитъ и умни дѣла мѣчно ставатъ и грѣшките се повтарятъ. Азъ започнахъ моята речъ съ изречение на очудване: нима въ България нѣма здрава и честна мисль; нима въ България нѣма почтено действане; нима властта, правителството въ България е създадено, за да игнорира вѣщата и да съсипва живота? Не си прави никакви илюзии! Обаче твърдя: ако и вие, г-да народни представители, не отхвърдите този законопроектъ и не галожите на г-нъ министъра и на правителството действително да разрешатъ въпроса по начинъ не радикаленъ, а честенъ и, главно, разуменъ и здравъ, вие всички ще докажете само, че сте излишни за българския народъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващъ Георги Марковъ: Моля, г-да народни представители, да се съгласите за следващото заседание, което ще бъде въ вторникъ, 18 т. м., въ 15 ч. следъ пладне, дневниятъ редъ да бъде:

Първо четене законопроектитъ:

1. За измѣнение на наредбата-законъ за основаване на задължителна взаимнопомагателна посмъртна каса на българските търговци.

2. За отчуждаване на недвижими имоти за общински домъ на Пловдивската община, Пловдивската областна палата и Пловдивската сѣдебна палата и за тѣхното застрояване.

3. За измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита — продължение разискванията.

4. За измѣнение и допълнение на чл. 5 отъ закона за уреждане положението на учениците, които сж следвали презъ учебната 1937/938 г. IV или V гимназиаленъ класъ.

5. За допълнение наредбата-законъ за възнагражденията за извънреденъ трудъ на длъжностни лица, участвували въ комисии, комитети, съвети и др. подобни.

6. За допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на желѣзниците и пристанищата за 1939 бюджетна година, въ размѣръ на 29.733.000 л.

7. За допълнение на чл. 278, буква „в“, отъ закона за народното просвѣщение.

Който сж съгласни съ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Заседанието се затваря.

(Затворено въ 19 ч. 45 м.)

Подпредседателъ: ГЕОРГИ МАРКОВЪ

Секретари: { МЕТОДИ ЯНЧУЛЕВЪ
СТЕФАНЪ СТАТЕЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: ДОНЧО ДУКОВЪ